

JEPPE AAKJÆR

SAMLEDE
VÆRKER,
TREDIE BIND

Jeppe Aakjær

Samlede Værker, Tredie Bind

«Public Domain»

Aakjær J.

Samlede Værker, Tredie Bind / J. Aakjær — «Public Domain»,

© Aakjær J.

© Public Domain

Содержание

LIVET PAA HEGNSGAARD	6
FORTALE	7
PERSONLISTE	8
FØRSTE AKT	9
ANDEN AKT	21
TREDIE AKT	34
FJERDE AKT	44
ULVENS SØN	62
PERSONLISTE	63
FØRSTE AKT	64
Конец ознакомительного фрагмента.	69

Samlede Værker, Tredie Bind

Det, der fik *mig* til at skrive Skuespil, var Glæden ved den jydsk Replik. At stille to Bønder overfor hinanden og la' dem snakke løs om det, de har paa Sinde, er en betagende Ting for den, der kjender en Dialekt i hver tænkelig Afskygning. Men Sorgen og Fortvivlelsen falder over én den Dag, man skal ha' sit Stykke op paa Scenen. Thi Skuespillerne rekrutteres sjældent fra Bondens Lejr; kun 2 – 3 Gange har jeg haft det Held at se Rollerne i mine Stykker spillet af Folk, der kjendte det Jydske. Jeg maa være glad, om der kan opdrives én jydskfødt, hvor der var Brug for tyve. Hvad vilde den kjøbenhavnske Theaterløve sige, om hans Stykke skulde tolkes af en Samling Kulsviere; eller tror man ikke det Jydske er ligesaa følsomt for Vold og Radbrækning som ethvert andet levende Tungemaal. Hertil kommer, at jydske Bønder endnu gaar altfor lidt i Theatret. Mine Stykker spilles da som oftest af Kunstnere, der ikke kan *tale* Sproget, for et Publikum, der ikke kan *forstaa* det, eller i det mindste ingen Kjærlighed har til det. Det maa forundre, at mine Stykker trods Sandheden i det anførte alligevel tør smigre sig med helt pæne Succeser baade hjemme og nu i Norge.

Størst Glæde har jeg vel nok af dem, naar jeg selv læser dem op i en Kreds af jydske Bønder. Men det er mit Haab, at jeg en Gang inden jeg dør, skal faa Lov til at gaa ud med et Par af mine Stykker, med en Trup af *ægte* jydske Mænd og Kvinder i Rollerne; da kunde det dog være, at jeg fik endogsaa de modvillige til at indrømme, at den jydsk Replik har sin Berettigelse, sin Skjønhed og sin Styrke ikke mindre paa Scenen end udenfor den.

Mine Forudsætninger for at skrive til Døgnets Theatre er næppe store. Theatret kan altid kun give en ringe Brøkdel af Livet, og selv denne Brøkdel skal ofte vrides af Led, før den faar Lov at gaa ind ad Theatrets Døre. Her skal Foden overalt rette sig efter Støvlen og ikke omvendt. Mere og mere bliver Theatret et Legetøj for den blaserte og velfodrede Overklasse. – Giv os et *virkeligt Folketheater* for Bønder og Arbejdere, hvor vi paany kan faa *Problemerne under Debat*, – da kunde det atter blive fristende at lege med.

Jenle, 16. Septbr. 1918.

Jeppé Aakjær.

LIVET PAA HEGNSGAARD

(1907)

FORTALE

Dette Stykke er skrevet i Foraaret 1901, og det blev den Gang forgjæves tilbudt Folketheatret. Saa laa det hen, indtil det sidste Foraar indleveredes til Aarhus Theater; denne Scene har nu spillet det op imod en 30 Gange. Efter Nytaar vil det komme frem paa Dagmartheatret.

Efter det Stormløb, man har rettet mod Dialekt-Anvendelsen i mine sidste Bøger, kan jeg formodentlig lave mig til for denne. Den "velvillige Kritik" har løftet sin blækkede Pegefinger advarende i Vejret, og jeg har siddet dens velmenende Henstillinger overhørig. Sligt plejer at hævne sig.

Sandt at sige, jeg vidste ikke mine arme Raad; jeg vidste ikke, hvad jeg skulde la' jydsk Bønder tale om ikke det Sprog, de taler, naar de er ædru.

Længere er vi altsaa ikke kommen efter 40 Aars realistisk Kulegravning i Sprog og Virkelighedstroskab, end at den Forfatter skjældes for "skabagtig", der la'r sine jydsk Almuesmænd føre det Sprog i Bøgerne, som de fører paa Loen og ved Davrebordet.

Hvad er vi ikke for et underligt Folk! Vi staar her paa vore Øer og raaber til hverandre og forstaar ikke hverandres Tale, endda Landet ikke er større, end at Vorherre kunde holde det i sin Haand som en Fuglerede. Hvor længe skal dette vare!

Vi opretter Lærestole i asiatiske Dialekter – Syrisk, Persisk, Mesopotamisk! – mens hjemme enhver spasende Journalist tør spigre vort Navn til Kagen, fordi vi har begaaet den Forbrydelse at pege paa Folkemaalets evige Vældkilder.

Vi er her i Landet vel ca. 1 Million, der taler det jydsk Bondemaal, og omtrent lige saa mange, der med en Smule Ulejlighed let kunde føres til at forstaa det i Tale og Skrift. Det vilde dog vist næppe være helt uden Betydning hverken for Livet eller for Litteraturen, om der kunde skabes en stærkere Udvexling af Ideer og Forestillinger, Gloser og Sprogskatte mellem Jydsk og Højdansk.

Vort lille Land, der er kastet som en Rullesten i Brændingen, kan tidsnok miste sine særegne Konturer, gnedet og skuret som det er mellem de andre truende Landkolosser. Vi skal ikke selv bidrage til denne Rundslibning. Dialekterne *er* kun en Berigelse, en karakteristisk Streg mere i vort Folkefysiognomi.

Hver Gang vi fjerner et ejendommeligt Udtryk af vort Folkesprog, da rokker vi ved en Sten i Dæmningen, der hindrer det flade Vand i at trænge ind og sætte det hele i samme Niveau.

Men en Forfatter, der agter sit Kald, han maa værge om Sprogets Bakker og Dale og frygte Forfladigelsen som Sprogets onde Princip.

Hvis ikke Kritikken saa udelukkende var bleven en Syssel for Hovedstadsfolk og Akademikere, og hvis den jydsk Almue ikke stod disse Folk fjernere end Manden i Maanen, da vilde en Folkeskribent ha' blidere Kaar, end han har nu om Dage.

Nu maa han krydse sin Skude op imod Vind og Strøm og som oftest gaa i Havn uden Lods.
Jenle, 26de Oktober 1907.

Jeppé Aakjær.

PERSONLISTE

Wolle Rævsgaard, Ejer af Hegnsgaard, ca. 50 Aar.
Ka Rævsgaard, hans Kone, ca. 55 Aar.
Trine, hans Datter.
Visti Andersen, 2den Karl paa Hegnsgaard, senere Mejerist.
Hellig Mads, Gaardmand, ca. 40 Aar.
Bitte Fip, gammel Pige paa Hegnsgaard.
Anders, Forkarl paa Hegnsgaard.
Per Søvren, omvandrende Spillemand, Morbror til Visti, ca. 60 Aar.
Esper Vøvtrup, Gaardmand, ca. 60 Aar.
Nørholm, Proprietær.
Gnatt, Præst og Agrar.
Ræber, Byslagter.
Palle Hjorddreng.
Moster Malén, Gjæst.
Faster Jehan, Gjæst.
Jonna, Tjenestepige.
Jørgen, Røgter.
Severin Jensen, Lærersøn.

Handlingen foregaar paa Hegnsgaard i Vestjylland.

FØRSTE AKT

Folkestue paa Hegnsgaard. Vægfast Bænk langs et uduget, knastret Fyrretræsbord. Løs Langskammel ind mod Stuen. Rødmalet Dør ud til Gangen til højre i Krogen bag Overbordenden. Søvnig Hængelampe med afskallet Blikskjærm i en Krog i det revnede Bræddeloft. Paa Bagvæggen sværtede Olietryk af Alexander III og Dagmar. Mod Væggen til venstre en svær Bilæggerovn af ældgammel Konstruktion; i samme Væg en Alkove med blommet Omhæng. Hylder langs Loftet med Lystestager, Strygejern, Rivejern, Sav etc. Paa Gulvet: Rok, Straangel og andet Husgeraad. I Krogen til højre en »Bornholmer«.

Til venstre foran Jærnovnen Bitte Fip, et surt og tykt Fruentimmer med sort Tørklæde over Hovedet og lange Muffediser om Haandleddene. Hun karter. En stor Dynge Tejer ved hendes højre Side.

Ved Langbordet 7 – 8 Tjenestefolk i Færd med at spise Nætter. Klang af Hornskeer, der stryges af paa Fadrandene. Pigerne har alt lagt deres Skeer. Da ogsaa Visti slikker sin ren og stikker den op i Læderstroppen over sit Hoved, siger

Anders Forkarl.

Hwad, Visti, spænder du nu ogsaa fræ! Det gaar sgu ett an. Vi maa ha æ Grød aa æ Fad, hwis vi vil ha godt Vejr i Maaen. – Kan ett andt hjælp, saa maa vi te aa snurre for em.

Nu legger Jørgen ogsaa hans Skir¹.

Jørgen Røgter.

Ja, hwad tho², a ka da't jen staa ved æ. A haar sgu wot der saa wal. I ka da si, te mi Hwol er ett den mindst.

Anders.

Ja, saa maa vi te paa en anden Fasovn, for æ Grød maa vi ha ædt, om der skal blyw nø Fornywels ved æ Vækild i Maaen.

Sæt jer nu ijen aalsammel og gjør, som a be'r jer!

Bette Fip, tar du di Nies og kom hen te æ Burd med vi anne!

Bitte Fip.

Aa, a vild tykk, te I kund læ en naaen sølle jen sejj i Fred, nær en ett fornærmer jeranne!

Anders.

Hwad, hwem haar gjord nøj ved Fip. A tykkes, hun kratter søen om sæ. – Du skuld helsen ett vær kid aa, Bette Fip, aa hjælp te mej, te vi kund faa nø godt Vejr til wor Vækild; for *du* kund maaske gjan faa dæ en Kjærrest ino, nær du helsen vild tar di Nies engaang imell.

(De andre ler onskabsfuldt.)

Fip.

Aa, pas *du* dæ sjel, din skjelywed Rad! A ved ett, a nowtid haar stavn atter *dæ*.

Anders.

Di Howkommels er nøj swækket tillig med det andt, Bette Fip.

¹ Skir, Ske.

² hwad tho, hvad.

Fip lægger ny Uld paa og karter som en rasende. Anders har imens fyldt Skeen i Grødfadet; "Snurringen" begynder. Legen bestaar i, at den fyldte Ske sættes i en drejende Bevægelse; den i Laget, hvem Skaftet peger paa, naar Skeen standser, er dømt til at spise dens Indhold.

Anders
(idet han slaar Skeen i Gang).

Harom med æ Høj³! saa æ Dreng, han danst med hans Muer.

(Skaftet peger første Gang paa Røgteren.)
Palle Hjorddreng
(triumferende).

Tak, Jørgen; den fæk *du*!

Anders.

Ja, han er saa slunken i æ Skind som en Sto'ders Pung; der er Plads te møj.

Jørgen
(mens han tilegner sig Grøden).

"Kom *du* til a", saa Worherr te gammel An.

Anders
(der atter har fyldt Skeen).

Swirp! (Venter.) Av, Ann, mi Patt, den vild øwer te Trine!

Trine.

Aa, Jøsses, bette Børn skal a ha den Skod Grød! Hwor skal a endda faa Plads te en?

Anders.

Ta en i en gued Mjenning, saa skrider en nok nied. (Drejer igjen Skeen.) Læd rulle, Mari! – Den pæger paa Bette Fip. – Aa, Fip, kom hen og ta di Ot tillig med vi anner!

Fip.

Aa, vil du ett ha Fjedt og Fanden aa tar di Øwn i! Saa kund du maaskisæ kom te aa si lig te Folk inu engaang.

Anders
(spag).

Ja, vil Fip ett ha en, saa maa du ta en, Visti. Du sejer jo helsen aa blywer hiel wont.

Palle.

Aa, maa a?

Anders.

Med Fornywels, Løjnør; du maa faa em hverjen; men læd æ nu gaa gelik.

(Ny Drejning; Skaftet peger paa Tjenestepigen.)
Anders.

Nej, dæ Jonna ved a, der ett haar Plads te mir aaestej⁴.

Jonna

³ Høj, Rallik.

⁴ aaestej, foreløbig.

(skogrer og slaar efter ham).

Kund a naa dæ, saa kan du tro, at a skuld nøffel dæ! – Tror du ett, a kan skaff Plads te'em, saa kan du sjel ta en.

Anders
(griber Skeen).

Læ gaa! Saalæng en løwer, skal en ha æ Fød!

Visti.

Ja, nu salder⁵ æ da nøj i æ Fad.

Anders.

Ja, det war sgu ett godt andt, søen som *vi* strabesirer wos. – A *haar* linned den anden Knap.

(Sætter end en Gang Skeen i Løb.)

Harom inu en Gaang for de smukke Piger!

(Skaftet peger igjen paa Trine; alle ler og peger paa Ofret.)
Trine.

Nej, a kan ett mir da! A er *saa* forædt, te a tror, en kund smækk en Lopp paa mi Maw!

Anders.

Aa, lin en Hæjt, saa skrider en *wal*!

(I det samme gaar Gangdøren op, og Per Søvren træder ind med en Sæk paa Ryggen. Vild Jubel.)
Trine.

Gi jer nu kuns Staånd te æ! Nu skal vi, Karen spark mæ, snaar faa Aagjøring paa wor Grød!

Per Søvren
(forsigtig frem).

Æ Mand *er* jo ett hjem!

Anders.

Nej, gu om han er! Kom du kuns fram i æ Stow.

Trine.

Ja, kom Pej, aa faa de sidst Grød; du skal faa mi Skir aa søb mej.

Per Søvren
(lægger Sækken ved Døren; tørrer Næsen i Hænderne og nærmer sig lykkelig nederste Bordende).

Hwor maa a legg mi Skraa? (lægger den paa Enden af Langskamlen, sætter sig ned og langer til.) Gud ha Lov og Tak! – Det er endda nø dejlig Grød.

Anders.

Ja, en legger godt faast i æ Seng atter em.

Trine
(der med Velbehag har iagttaget Pers Forslugenhed):

Du war nok bløwen sulten, Pej?

⁵ *salder*, svinder.

Per Søvren.

Ja, forædt war a ett. Er der nu ett anner, der ska ha aa em?

Trine.

Nej, du kan tro, vi haar wot der.

Per Søvren.

Ja, for saa eder a em.

Trine.

Ja, de er dæ wal undt.

Anders.

Det er helsen nøj sjalden, en sir dæ nuomtider, Pejrr.

Per Søvren.

Ja, hwad tho, æ Mand her i æ Gaard haar jo forbøjn mæ aa komm her.

Han er ræj for, a tør hans Folk med mi Lojer; og det gjør a wal osse. Men nær Worherr haar gin jen Delifængser⁶, saa er æ wal osse hans Mjenning, en skal brug em. Søn tinker a i det mindst.

Og hwa, wil de ett gi mæ nøj, saa kan de jo læd mæ gaa; a tegger aalle, men a tar det, venle Folk gir mæ.

Trine

(kiger i Fadet).

Nu er der sgi gavn Swind i æ Grød! Det er bejst, du faar æ Skover mej osse. (Hun skraber Gryden.) Gab, din gammel Grødhøg!

(Per gaber, og hun kaster ham Skoverne i Munden.)

Per Søvren

(skinnende).

Aa, nu er a saa mæt, te a vild ønsk, te mi Fjender maatt vær dobbelt saa mætt.

Trine.

Hwadfor det?

Per Søvren.

Jow, mi Pig, for saa vild de revn! – Nu er der kuns jen jenle Ting, der fattes Per Søvren.

Anders.

Det er maaskisæ en Salvêt?

Per Søvren.

En Salvêt haar a sjel ved æ Haând. (Tørrer sig med Haanden om Munden.) Nej, det war en naaen bette ring Ting. (Bluner til Trine.) A tror bestemt, te Trine ved æ.

Trine.

Ja, Pejrr, du skal faa en *bette* Dram, nær du saa lower mæ, te det blywer den sidst i Awten.

Per Søvren.

A lower dæ æ, mi sød Pig, med Haând og Mund, om du vil ha æ.

⁶ *Delifængser*, fejl Udtale af Intelligens.

(Trine ud efter Snapsen.)

Per Søvren

(faar Øje paa Visti).

God Awten, mi Dreng! Hworden haar du æ? – Ka du kjend di Morbror?

Visti.

Om a ka kjend dæ! Ja du haar ett gjord saa stur Forandringer te det bejer si'n sidst, en saa dæ, saa en ett skuld kund kjend dæ ijen. – Nu tykkes a, Morbror, te du snaar skuld si atter æ Hjemmen.

Per Søvren.

Ja, ja, mi Baaen; men du hører jo, te a skal ha en Dram.

Visti.

Ja, det gaar vis nøj tit paa.

(Trine ind med Snapsen.)

Per Søvren

(i Jubel ved Synet af Brændevinsflasken).

Aa, bette Trine, du er en yndig Mø, som di Muer war, men a war ung. (Ta'r Snapsen, som Trine har skjænket op.) Skaal, og en let Gaang paa æ Jurd! (Ta'r Skraaen fra Skamlen og putter i Munden.) Det gjør mæ godt aa hør, bette Trine, te du er gued ved mi Søstersøn. (Visti og Trine rødmer; de andre fniser.) Ja, nu haar han jo hwerken Faa'r heller Muer, sølle Kaa'l; men Gud ske Lov, saa haar han da *mæ*!

(De andre ler.)

Visti.

Ja, du er en stredde⁷ Kaa'l aa støtt sæ paa; kund du kuns hold dæ sjæl opp.

Anders.

Hør, Pej'r, for aa snakk om nø andt, vi skal ha Vækildsfest⁸ i Maaen Awten herom i æ Kjar. Tror du, te du kund komm te Sted aa spill lidt for wos?

Per Søvren.

Om a kan spill for jer! (Springer ud paa Gulvet.) Brrr! ... (Gjør Violingreb og Dansehop.) Nu skal I, sgi, si æ Fjol, hør æ Fjol og mærk, hworden æ Fjol kan gaa!

(Stavrer hen til Sækken i Bænkrogen.)

Anders

(der holder Øje med ham).

Men hwad Fanden er *det*, Pej'r; tho det gaar jo løwend i di Pues!

Per Søvren.

Ja, nu skal I lig baaresten si! (Ta'r ved det ene Bagben en levende Gris ud af Sækken og stiller den paa Bordet, saa den berører Pladen med Forbenene.) *Er* en ett dejlig, æ bette Skind, saa glat og strag⁹ den er aa føl paa?

Det war saamænd en sølle Kreatur, der skuld ha wot laa ød, hwis a ett haaj tavn en te mæ.

A *skal* vær gued ved'en, det skal a lig lov jer for! Den skal faa æ Rind af mi Brød lissaa rele, og om a saa skal tegg hver Mjælkdrup, en skal ha, saa skal en ett komm ud af mi Værri. (Pigerne

⁷ *stredde*, solid.

⁸ *Vækildsfest*, Pinsebaal paa Kjæret.

⁹ *strag*, fin i Skindet.

trænger sig sammen om Grisen for at stryge den.) Ja, det war *det*, han saa te mæ, Pastor Rønsolt, han fand mæ en Daa i en Vejgrof: En *bette* Gris, den vil enhwer gjan sleg for; men læd den *bette* Gris vær bløwen te en stur Swyn, som du sjel, Per Søvren, saa gaar all Folk tesid for en. (Han fører Grisen tilbage til Sækken.) I æ Pues ijen, mi *bette* Pegassi!

Visti

(nærmer sig Per Søvren endnu en Gang, trækker i ham og siger):

Hør, Morbror, gaa nu heller, inden mi Hosbond kommer hjem. Nu haar du jo faat den Dram, du kam atter.

Per Søvren.

A skal nok gaa, a skal nok gaa! ærlig og red'le, men nu haar a jo lovet aa gnid lidt paa æ Fjøl.

Visti.

Det skal du ett bryd dæ om. *Gaa* du heller, inden du blywer for slundred¹⁰.

A kan heller ett lid, te du snakker søen om mæ og Trine, nær de anner hører paa æ. Hwadfor skal *de* ha det aa flegge om. – Trænger du te en jenle Skjelling, saa er her en Krovn; og en hiel Pues Udrøjningsskraa haar a te dæ ud i æ Staaldkammer.

Per Søvren.

Tak, Tak!

Jow, a skal *wal* gaa, a skal *wal* gaa.

Anders

(fra den anden Bordende).

Naa, Pej, blywer æ saa te nøj med æ Musik.

Per Søvren.

Ja, nu kommer a. (Gaar fra Visti.) Men først en jenle Drip aa æ Flask.

Trine.

Jamen hower du ett, Pej, hwad du loved mæ? – Naa; mir end tow Draaber faar du ett.

(Skjænker.)

Per Søvren.

Skaal og Godtaar! det sætter manne fræ Hus og te Gaard.

Anders.

Det maa da vær æ Fattedgaard.

Per Søvren.

Det kan godt vær; i Awten er a lig glaa. – For nu skal I ha en Vis, og det er om hind Maren, som du, Fip, der sejjer der og kratter, gik te Præjst mej.

Fip.

Ma Tammested?

Per Søvren.

Ja, akkuraat.

Fip.

¹⁰ *slundred*, vrøvlevorn af Spiritus.

Ja, den skal en aaltid drilles mej. Du kan wal snaar ett anner!

Anders Forkarl.

Bryd du dæ blot ett om, hvad æ Fruentimmer sejer; de haar ingen Forstand paa Symmetrikken.

Per Søvren

(synger og spiller).

Mads Tammeses Maren haaj Bejlere nok;
hwer Sønne saa rend dæ paa Towten en Skok;
men hwa skal en gjør med dem Piger saa smaa,
hwem alle gefalle, men ingen maa faa.

De Bejler de spejler dem sjel og dje Stads,
drøw Lojer og Skojer og Flanni og Fjas;
men ingen te Ringen war rigtig tepas,
for klared han Maren, han straaned paa Mads.

Ras Væwer han skræwer en Kjende for vidt,
og Pejer han sejer saa bettele lidt;
Jep holdt sæ for kroged, og Povel for rank,
og Wolle haaj aalle en Ør i æ Bank.

Og søen gik der Or, og søen gik der Daw;
den Bejlen te Maren kam aalle ilaw;
ad Ore saa gik hun i Pever og Frø,
saa nu war hun gro, hwor hun hejsen war rø.

Men Maren hun kigger fræ Tammeses Lowt;
nu holder der aalle en Kjæft paa æ Towt;
og Facet det bløw da, te Maren bløw sejn
te Tâf for æ Præjst og te Grin for æ Egn.

Husk end'le, I Piger, i Træsko og Sko:
der tæskes, imen der er nøj paa æ Lo;
der kommer de Dage – ja det ved Worherr!
da I vil ha alle, men ingen ha jer.

Trine.

Søen skal æ sgi aalle gaa mæ, om a maa raad mej. Men spil wos nu jen, vi kan dans atter, saa tar vi lig en jenle Trip; det er saa sund aa sov paa.

(Per Søvren spiller en gammel Dansemelodi; kun Fip gjør sure Miner til slet
Spil og karter videre.)

Anders

(da Dansen standser).

Nu tykkes a, te Pejrer og Fip skuld ta en Swingom med hinaan for gammel Venskabs Skyld; saa skal a fløjt te æ.

Per Søvren

(paa Hosesokker).

Maa a ha den Ære og Plasir aa omslyng din slanke Midje?

Fip

(slaar efter ham med Karten).

Aa, kan du hold dæ i Rumm, din gammel Ronnivæjjer. Vi tow æ ett fræ i Jaes¹¹, te vi skuld søen gaa og skab wos!

(Danser dog omsider ud; imens tilegner Visti sig Fjolen og gnider Strengene ind med et Lys, som han snapper paa Bordet.)

Per Søvren

(ravende af Dansen og Brændevinen).

Nej men *nu* skal I, dønenmæ, hør Napoleons Fanemarsch. Den haar a lær a mi Faa'r, fræ den Gaang, han sjel stod ved di fransk Eskadrowner. (Griber Fjolen; ikke en Lyd! forbavset; gnider vanvittigt, mens han snakker med Fjolen.) Naa, saa du tror, du kan søen fjedt dæ fræ æ!

(I det samme høres stærk Vognrummel. Alle lytter.)

Trine.

Jøsses, der haar vi mi Faa'r!

(Alle faar travlt med at bringe Orden i Sagerne. Fip karter, som gjaldt det Livet; Per Søvren finder med Møje i sine Træsko, Visti ud for at ta' mod Hestene; de øvrige ud efterhaanden.)

Wolle Rævsgaard

(ind, høj og barsk i Fedtlæderstøvler og Vognkappe; uden Godaften.)

Er *du* her, Pej'r! Haar *du* nøj, du her skal ha forretted?

Per Søvren

(ydmyg).

Tho a er da æ Drengs Morbror.

Wolle Rævsgaard.

A plejer ett aa ha nøj aa gjør med mi Drenges Morbrøjer. Se du heller aa kom ad æ Dar!

(Per Søvren ta'r Fjolen og Gisen og gaar.)

Wolle Rævsgaard

(til Anders Forkarl, der er i Færd med at tænde en Lygte).

Gaa nu ett hen og forgi æ Hejst i Hawer, som sidst en kam hjem med'em. De haar rend stærk, og den fræ'ens er møj swedde. Læd der blyw kylt en Borren¹² Strøels under hin, og si saa aa komm ad æ Seng, saa æ Kreaturer kan faa Fred.

(Anders ud.)

(Til Trine, der har faaet travlt med at ta' af Bordet, men ulykkeligvis har glemt Brændevinsflasken.) Er di Muer gavn i Seng?

Trine.

Ja, det er en Stød sin.

Wolle Rævsgaard.

¹¹ i Jaes, i Aftes.

¹² Borren, Armfuld.

I morer jer nok, nær en aan jen ett er hjemm. (Peger paa Flasken.) Du haar oven i æ Kyef wot ved aa traktir paa den Landløver. Det er wal nøj, der maa te for det fin Familjeskabs Skyld, som a hører, du sprekulirer paa.

Trine.

Du er ward aa send i æ Bøj, Faa'r, for du er aaltid ved en kjøn Sind, nær du kommer hjem. – Skal der nu krottes øwer, te en haar skinked en jenle Dram for en fatte Mennesk.

Wolle Rævsgaard.

Ja, du ved, te a ett kan lid den Slavs Folk, han er aa.

Trine.

Nej, men *di* Kanutter, du sjel sejjer mej æ Næt te æ Daa, indte du haar spilt hen baade Øel og Ærm¹³, – dem haar du aalle nøj og skal ha saa om.

(Trine snapper vredt Flasken og gaar.)

Wolle Rævsgaard

(ser rasende efter hende. – Til Bitte Fip, der under denne Samtale næsten har arbejdet Ild i Karterne).

Aa, du – Bommerutt¹⁴, der sejjer der og skræwer, kom hen, og ta ved mi Støwel!

Bitte Fip

(nærmer sig; slider i Støvlerne).

Gud ved, hwad du haar gavn og vringelt i, saa øwerbegjord du haar laved *dem*. Aal Maag hænger da osse ved dæ.

Wolle Rævsgaard.

Aa, skab dæ ett, Fip. Di Hinner kan wal snaar vær fin nok te dem, *du* haar aa sleg for.

Fæk du hypped æ Kartoffler, a bad dæ?

Fip.

Jow, a *tror* æ! A er, som a war marregrotted¹⁵ i aall mi Limmer. Er *det* ogsaa nø Arbe aa sætt en sølle swag Fruentimmer te. (Flæber.)

Wolle Rævsgaard.

Swag? (Kildrer hende i Siderne.) Hwor haar *du* di tynd Stejer, Bette Fip?

Fip

(rasende).

Læd mæ vær, din gammel Wonni¹⁶. Du ved godt, te a ett haar wot stærk si'n det andt Or, da a fæk mi *Tilfald*.

Wolle Rævsgaard

(giftig).

Nej; hworden war æ, du gik jo igjemmael æ Hjald med æ Forkaa'!

Du skuld hold dæ lidt mir te æ Jurd i den Slavs Sager.

Fip.

¹³ Øel og Ærm, Rub og Stub.

¹⁴ Bommerutt, Skjældsord til et tykt Fruentimmer.

¹⁵ marregrotted, marvknust.

¹⁶ Wonni, Orne.

Det er den største Han-Løwn, du *kund* sej. Og nu kan du sajtens gjør Nar af jen op i si aaben Øwn; men da en war glat og skred, da war en gued nok for dæ. Men a taaler æ ett af dæ, Wolle! Det kan a sej dæ! Hwad om a vild aabenbaar æ med dæ, hwor tit du haar søjt mæ ved Nættetider i farom god Daw?

Wolle Rævsgaard.

Aa, hold mæ di Flegger i! Heller vil du maaskisæ ha, te Trine skal hør æ?

Fip.

A er ligglaa; men saamøj vil a sej dæ, Wolle, te det streng Ud-Arbe vil a ett ved aâ aa sej!

(Wolle gaar mod Sovekamret; ogsaa Fip gaar ud; Stuen tom et Øjeblik).

Trine

(kommer ind og begynder at hægte op. Man hører Skrammel i Forstuen; Trine aabner Døren; det er Visti i Færd med at hænge Hestenes Seletøj op paa Knagene).

Naa, Visti, er æ dæ, der gaar og rumstirer?

Visti

(i Døren med et Bringestykke i Hænderne).

Er di Faa'r gavn i Seng?

Trine.

A ved ett, om han haar put sæ inu.

Visti.

Han war nok *ved æ Bed*¹⁷, atter hwad a hører. Hwad mon der war gavn ham imud?

Trine.

Aa, Faa'r er bløwen en rigtig værkle¹⁸ Stod'er, er han! Han haar wal taft i æ Kwot¹⁹, som han plejer.

Visti.

Hør, tror du den *Helle* kommer te Fest i Maaen?

Trine.

Mads? Det gjør han wal nok. Helsen skuld det da vær den først Stej, hwor *a* war, te ett ogsaa han war i æ Hæl af mæ. Men nær vi passer paa aa holde wos te hinaan, saa blywer han wal træt aâ aa rend og bejs atter mæ.

Visti.

Hør, Trine, du lowed mæ jo egentlig, te a maatt vær ved dæ i Awten en bette Lidt. Vi haaj jo nøj, vi skuld snakk om.

Trine.

Ja, det gaar a heller ett fræ. Men du maa ett komm lig med det samm. Æ Hus maa først komm te Ro.

Visti.

Aa, Trine, du er iløwle en knusraar Pig. (Kysser hende.)

¹⁷ *ved æ Bed*, gal i Ho'det.

¹⁸ *værkle*, urimelig.

¹⁹ *Kwot*, Kort.

Trine.

Ja, a er vis ett saa slem. Men skuld en ett vær gued mod dem, en kan lid, hwem skuld en saa vær gued imud? (Støj.) Men tys! der kommer vis nu'e! Det er naturligvis mi Faa'r, der inu gaar og stegler. Rend nu di Vej, og kom saa ind te mæ si'n – en jenle Ywblik. – Men du ska vær skikkele!

Visti.

Haar a ett aaltid wot skikkele?

Trine.

Aa – aa! Men nu maa du virkelig skynd dæ!

(Visti ud. Trine smider Livstykke.)

Wolle Rævsgaard

(halvt afklædt i Sovekammerdøren).

Di Muer er ett rask, saa hun ment, det klogest war, te *du* laa ind ved hind i Næt. Saa maa a jo si, om a kan klemm mæ sammel i *di* Seng, for naturligvis skal en saa legg saa krum som en Foldknyw?

Trine

(opbragt).

Hwad er *det* nu for nø Kunster, I hætter paa! Hwad skal a udrett ved aa legg derind!

Wolle Rævsgaard.

Kommer du, heller kommer du ett!

Trine

(der er et Bytte for de stridigste Stemninger, siger omsider graadkvalt, mens hun styrter ud).

Det haar da ogsaa den særest Gaang her i æ Gaard, a *haar* kjend Maag te!

Wolle Rævsgaard

(ordnende ved Alkoven, før han kryber ind).

Ja, der er ihwerfald ett den bejst Gaang i den her.

(Forsvinder bag Omhænget).

Visti

(træder kort efter ind paa Strømpefødder og uden Jakke og Vest; forsvinder i Alkoven hos Wolle Rævsgaard. Støj, Raab og Eder).

Visti.

Av, av! Slip!

Wolle Rævsgaard

(frem med Visti ved Øret).

Der fanged a sgu Fedri-Mikkel²⁰. Nu søen gaar æ te i *mi* Gaard!

Visti

(fortumlet).

Ja men, der plejer du jo da aldrig aa legg.

Wolle Rævsgaard.

²⁰ *Fedri Mikkell*, den jydsk Don Juan.

Det er altsaa ett æ først Gaang du er der!.. Nej, som du sejer, a plejer ett aa legg der, men det war nok ett hiel aa æ Vej, atter hwad a sier, om a laa mæ der en Gaang imell.

Visti.

Ja, mæ og di Dætter holder af hweranner, det er wal en ærlig Sag.

Wolle Rævsgaard.

Nu det kalder du en ærlig Sag! – Vil du ett lig følle mej herhen te æ Klok'hus²¹, der tror a, mi Kjep staar, saa skal a gi dæ "ærlig Sag". Det blywer maaske ett saa fornywele en Warm som den, du er woen te aa faa ved mi Dætter, men du faar ta tetakk for en jenle Gaang!

Visti

(truende).

Dersom du slaar en jenneste Sla, saa forlaad'er a di Gaard i Maaen den Daa.

Wolle Rævsgaard

(betænker sig).

Naa, saa du vover aa tru mæ, din Rott'ung! Det *er* Synd, men a faar jo læd dæ rend! (Slipper, men raaber efter ham.) Saasandt det ett haaj wot nu mødt Sommerdaw, hwor en staar og ingen Folk kan faa, saa skuld vi tow snaar ha skywt op med hinaan! (Visti ud.) Og *det* er mi egn Kjød og Blod! Ja, hwad saa ett den gammel Degn i Ingedaal: "Den Herren giver en Datter, giver han en Kurv fuld af Sorger!"

(Tæppe.)

²¹ *Klok'hus*, den lange Uhrkasse.

ANDEN AKT

FØRSTE AFDELING

Sommeraften. En knoldet Kjærflade med Led og Ledstolper; Grøfter hist og her. Maanelyset falder bredt ned over en Aaflade, der bugter sig ud mod Nathimlen; langs Aabredderne Rør og Siv, længst ude Mosebryg. Til højre et lysende Vækildsbaal, om hvilket der dances af Mænd og Kvinder i Bondedragter. – Man venter paa næste Dans, sveder og tørrer sig over Ansigterne. Per Søvren sidder paa en Forhøjning af Græstørv og stemmer Fjolen til en Springdans.

Anders Forkarl.

Naa, Pej'r, hvad blywer æ saa te! Kom nu med'en, men vi haar æ Warm.

Per Søvren.

Ja, how, how! Gi jer slirend²² te æ! Der er laant te Minnat og længer te i Maaen. Og a maa først ha mæ en Skraa. For den, der skal kjør godt, han skal smør godt. (Putter en mægtig Ville i Kjæben; griber Fjolen.) Nu skal I hør mi Brumbassi!

(Spiller en Runddans²³; de andre synger og danser til. Dansen standser. Enkelte Par strejfer omkring.)

Anders.

Skal vi nu ett legg wor Bjen fræ wos en Ywblik og si, om ett der skuld vær en bette Kukmand²⁴ aa find, der kund kluk lidt for wos; saa kund æ jo vær, te der war jen, der kund kwed wos en Vis saa læng. Hwor er Palle? Han kan jo saa manne, som der er Ærter i en Fjerdingkar.

Alle.

Ja; Palle skal syng!

Palle Hjorddreng
(rejser sig op).

Hwa ska a syng?

Trine.

Syng den, du sang i Jaes, da a mødt dæ paa æ Wajs med æ Høwder.

Palle
(synger Tagfatvisen, mens der gaar Flasker rundt i Laget med Mjød til Pigerne og Brændevin til Karlene).

A haar tjent Jens Masen
nu hal'anden Aar,
skjønt han er en Asen
i og om hans Gaard.

²² *slirend*, sindigt.

²³ *en Runddans*, f. Eks. "Æ Mand ud aa æ Haardhid" eller en anden typisk jydsk Folkedans.

²⁴ *Kukmand*, Gjøg, ogsaa Klukflasken.

A maa pass hans Høwde,
a maa ref hans Fyld²⁵. —
Haar æ ett aa løw ve,
saa faar a æ Skyld.

A haar gy hans Roesstok²⁶,
a haar past hans Lamm,
drøwen med hans Goesflok
aa og i æ Damm.

Rejen med hans Følkloj,
fløtt en affentov²⁷,
rend æ Gaard si Møll'boj,
nær di anne sov.

Der haar ingen frej mæ,
a haar hat æ streng,
skjønt æ Stod'er stej mæ
næjsten uden Peng.

... Kom mi bette Kipkal,
kom mi bette Kwi!
Hosbond han er hwipgal
søen mud Awtensti.

Derfor maa du rapp dæ
nu mi bette Gul;
her haar a di Klap'træ;
hwor haar du di Mul.

Bløw wor Hosbond hwipgal,
det war ild aa spør,
kom, mi bette Kipkal,
med di løjen Ør!

Anders.

Tak, Palle! Men vi maa ha mir af den Slaw, men vi *er* ved æ.
Trine, nu maa *du* syng.

Trine.

Hwadfor skal a?

Anders.

Jow; for du vil helst.

²⁵ *ref hans Fyld*, ribbe Hønsefjer etc.

²⁶ *Roesstok*, Rosenstok.

²⁷ *affentov*, nu og da.

(Trine rusker ham i Haaret.)

Anders.

Av da! Syng saa den, du lær af hind, Ann Katrin, der løb omkring og tegged.

Trine.

Hwem, sejer du?

Anders.

Aa, det ved du da nok! Hind der war gywt med ham den flott Skrædder, som vi kaldt Greven af *Saksen*.

Trine.

Naa-aa!

(Rejser sig op og staar lidt.)

Anders

(til Visti, som ligger lige op ad Trine).

Aa, Visti, læd nu vær aa trækk hind i æ Bjen *saa* læng. Det kan der jo blyw Tid te sin.

(Visti dukker sig genert.)

Trine

(synger).

Ung Kjesten red sine Foler til Vands,

horrihej!

Der sad ved Aaen den sorte Frans,

horrihej.

Og Frans han hvøvted²⁸, og Kjesten gled

paa nøgen Fod i hans Arme ned —

hor-ri-hej!

Gud naade dig, Kjesten, i Franses Arm —

horrihej!

du aldrig laa ved saa falsk en Barm,

horrihej!

Han lokker alle de Piger smaa,

der færdes hist ved den dampende Aa —

hor-ri-hej!

Hvad hjælper Vægren en Pigelil —

horrihej!

naar Natten kogler, og Manden vil —

horrihej.

En Sivbusk ved en lullende Aa

er svigefuld Grund at hvile paa,

hor-ri-hej!

Det var alt langt over Midjenat,

²⁸ *hvøvted*, vinked.

horrihej!
før Kjesten fik sine Foler fat,
horrihej.
Saa blommende rød hun hjemad red;
hans Kys bestandig paa Kinden sved, —
hor-ri-hej!

Ej mere saa hun den sorte Frans,
horrihej!
ej mere rider *hun* Føl til Vands,
horrihej;
men ofte gaar hun om Kvæld ved Aa,
mens Taarer drypper paa Vrist og Taa,
hor-ri-hej!

Anders.

Tak skal du ha, bette Trine. Frans war en Skurk, det vil a indrømm; men Piger med baar Fedder i Maanskjen er heller ett nem aa staa for for syndige Mennesker; de kan gjør jen æ broged nok med Hueser paa. – Men nu maa vi ha nø andt i æ Spil, for her er fuedkold, saa æ Mand, han laa med hans Bjen i æ Bæk.

Æ Doeg bløder foruden og æ Swed forinden, saa vi taaler ett længer aa legg still. Men her baag ved er der en udmærket Liegplads; Per Søvren kan saa pust saa læng; der er inu en Par Stænk i æ Flask (rækker ham Flasken). Mir faar du ett, for mir haar vi ett.

Per Søvren.

En Skjælm, der gir mir end han haar, læd mæ kuns faa æ Levninger!

Anders

(snapper en af Pigerne om Livet og danser ud bag Baalet).

Den her Vej med Sølvtoj!

(De andre følger.)

Hellig Mads

(der ubemærket er kommen tilstede, træder pludselig i Vejen for Trine).

Godawten, Trine! Læd mæ sej dæ lig tow Urd.

Trine.

Er æ Gudsurd?

Mads.

Ja, om saa war! Saa vidt er æ wal ett kommen med dæ, te du ett kan taal aa hør *dem*?

Trine.

Jamen hwer Ting te *si* Tid; a haar wot te Kjerck jen Gaang i Daa, og vil du præjk for mæ, saa render a fræ dæ. Men haar du helsen²⁹ nø godt aa sej mæ, saa faar a jo hør paa dæ en Ywblik.

Aa, gaa saa læng, Visti!

(Visti gaar; man hører under hele Samtalen de andres Leen og Larmen.)

Trine.

²⁹ *helsen*, ellers.

Naa, hwad er æ saa, du vil mæ?

Mads.

A vil først og fremmest sej dæ Tak for den Helsen, a fæk fræ dæ.

Trine.

A ved ett, a har send *dæ* nø Helsen.

Mads.

Jo – ow! A war iguer henn aa levir en Par Stud; saa mødt a di Faa'r, og saa saâ han, te han skuld hels mæ fræ hans Dætter; hun kam snaar øwer og si te mæ.

Trine.

Ja, det er aalsammel nøj, mi Faa'r gjør paa hans egen Beram. Du sorger jo sjel for, te a sir dæ saa tit, te a kan spaar mæ mi Helsner, om a ajted aa send dæ nue, hwad a for Resten ett gjør.

Mads.

Men vil du da aalle blyw *min*?

Trine.

Ett mæ mi gud Villi, det er da't aa lyw for dæ.

Mads.

Men nær nu Sjæl drages mod Sjæl – er det saa ett en yndig Syn for Herren?

Trine.

Det kan saamænd godt vær. A tror i de hiele, te du forstaar dæ bejer paa *Sjæle* end a gjør; men saa forstaar a mæ nok saa godt paa Mennesker, og det er Mennesker, a tar atter.

For Resten er æ jo nø godt Plevver, nær du vil faa mæ te aa tro, te *di* Sjæl "drages" af *min*. Sej heller, te *di* Obligationer drages af mi *Faa'rs* Obligationer, *di* Hundredkronesedler af *hans* Hundredkronesedler, *di* Fiedstud af hans Fiedstud, for der er æ nok, æ Hummel stikker. *Du* tror, mi Faa'r haar en hiel Del Peng paa Rent – men du *kund* jo da ta Fejl.

Mads

(forbavset).

Hwad sejer du! Er di Faa'r ett en walholden Mand?

Trine.

Ja, det ved a ett nøj om, men det er da wal ett saa hiel sikker.

Ja, si du det, nu tar di Sjæl aallered Afstand, og det vil a ogsaa gjør med baade Krop og Sjæl – Godnat, Mads!

Mads.

Aa, tøjw inu en *bette* Krumm!

Trine.

Nej, nu haar a virkelig hør nok paa di Præjkerads; du haar jo ett nøj aa sej mæ iløwle. – (Kalder overgivent.) Visti ... Halløj!

Visti

(bag Scenen).

Her er a!

Mads

(bønlig).

Trine, du skal blyw!

Trine.

Nej, du kan tro nej, din helle Habakuk!

(Leende ud.)

Mads

(hen for sig).

Ja, de sejer jo rigtignok, te Wolle haar begynd aa spill møj Kwot ... Men saa møj Peng *han* arved ... Og hward der kan blyw, det er jo da hindes.

(Grunder videre, alt mens han saa godt som muligt holder Øje med Legepladsen.)

Anders Forkarl

(svedig og forpustet ind for at søge efter en Ølflaske).

Hwad, Mads, er du her! Ja, det er jo aaltid raar aa ved sæ i Nærhied aa en Gudsbaaen, men helsen troed a ett, te det her war rigtig atter *di* Katekismus.

Mads

(messende).

"Prøver alt, men bevarer det bedste!" – Haar du tint ved det?

Anders.

Nej, a ett; men a troer nok, Trine haar. For for lidt sin kam hun jo fræ *dæ*, og nu gik hun justement lig ad æ Sønden med Visti.

Mads

(forfærdet).

Men hwor kan *de* da ha aa gaa hen?

Anders

(polisk).

Ja, hwem kan ved æ! A tint, om ett det kund vær Jens Masens Kal'hus.

Mads

(mere og mere urolig).

Da maa a si aa sni'rend dem!

(Styrter ud til venstre.)

Anders

(raaber).

Lykk paa Rejsen, Mads; og tag dæ i Ajt for Kræn Tammesens Skottørvggrav!

(Bag Scenen høres stadig Raabene: »To Mand frem for en Enke« og »Par om Par – spring ud ad!« De legende Par suser nu og da ind over Scenen med Larm og Latter og svinder paa den anden Side. En ung Pige kommer ind i stærkt Løb, skarpt forfulgt af »Enken«. I Mørket snubler hun over Per Søvren, der er falden i Søvn ved Flasken.)

Per Søvren

(vaagner og raaber).

Æ Fjol, æ Fjol; pas endele paa æ Fjol!

Anders
(iler til og hjælper Pigen op).

Oppedas, mi bette Lam; stur Pig'er slaar sæ ett, især nær de falder i æ Kjar. Med minder du stødt dæ paa den gammel Udgaangsøg.

(Peger paa Per Søvren; Pigen ler og spræller.)
Anders.

Nej, først en bette Kys for Umme³⁰ og Tidsspild. Godt! Den næjst!

(Hun piler igjen af.)
Anders
(til Per Søvren).

Nu war æ sgu snaar paa Tid, du ga wos lidt mir Mosik, Pej'r, istejfor aa legg der aa flyd i Vejen for Trafikken. – Du faar di Donner lovlig billig i Awten.

Per Søvren
(søger efter sin Hue; gaber).

Tho a war nær bløwen søvne.

Anders.

Nær! – Du haar jo gjord æ Egn usikker med di Snorken i snaar en Tim.

Per Søvren.

Nej, nu øwerdrywer du æ! – Men nu skal vi, karenmæ, osse ha nø Lyw i æ Klud. Der er da't en jenle Drip i æ Flask inu.

Anders.

Nej, ett saa møj som der kan læsk en Høn.

(Legen er imens opløst, Karle og Piger med hinanden om Livet kommer ind paa Scenen.)

Jonna
(søger at stive Hjorddrengen af).

Bette Palle haar sgi kiget for dyft i æ Mødfask; han ser ud, som han var falden fræ æ Høg og te æ Kukmand³¹.

(Hun anbringer ham i Forgrunden i Nærheden af det nu tildels slukte Baal, hvor han falder i Søvn.)

Anders.

Skal vi nu hwil lidt, saa synger Per Søvren nok en Vis for wos. – Syng den om dæ sjel, Pej'r; den gjør du bejst.

Per Søvren
(synger og spiller under udtryksfulde Gebærder).

Med Bisselæ'r i mine Sko
og godt Humør til Færden,
med ringe Mønt, men Tørst for to, —

³⁰ Umme, Umage.

³¹ falden fræ æ Høg og te æ Kukmand, et Udtryk for Nedslaaethed.

saadan kom jeg til Verden!
Min Mor gik rundt og Grise skar,
min Far han spilled paa Lire,
hvis det var ham, der var min Far,
for Sognet har skjænket mig fire,
for een – det var for lidt for Per Søvren.

Og jeg gaar rundt fra Hus til Hus
og klinker gamle Fade,
og limer Hank paa skaaret Krus
og holder Godtfolk glade.
At sidde ved en halvtømt Kop
og kildre Fjol paa Halsen,
mens Pigebørn gjør høje Hop
og tumler sig i Valsen —
Hej, det er et Liv for Per Søvren!

Jeg aldrig gaar en Kro forbi,
naar jeg har Mønt i Pungen;
den Mand, der slider støvet Sti,
maa ogsaa læske Tungen.
En Mark paa Disken slænger jeg:
"Nu Vært, lidt rap paa Haanden!
Een Pæl til dig og to til mig,
saa skal vi fugte Aanden —
men een – det er for lidt for Per Søvren!"

I hvert et Sogn der sad en Tøs
for mig i stille Venten,
og naar tilsidst jeg rev mig løs,
hun fulgte mig til Stenten;
der sa' hun mig et ømt Farvel
og kyssed mig paa Panden,
men bagved næste Sogneskjel,
der mødte mig – den anden, —
for een – det var for lidt for Per Søvren.

Ja, saadan fo'r jeg Landet om
og stavred over Heden,
fra Storken fløj, til Viben kom,
og Sommeren var leden.
Den Sommerdag blev aldrig lang,
naar Tørsten først var slukket, —
een Lærke over Issen sang,
og een mod Munden klukked,
for een – det var for lidt for Per Søvren.

Og gaar det saa en Dag paa Hæld
med Krus og Rus og Resten,

saa gjør jeg op min Syndergjæld
og træder ind for Præsten:
Du Mand, hvis Fag det er at tro —
naar jeg er død og borte,
bed saa for mig en Bøn, nej to,
og ikke altfor korte, —
for een – det er for lidt for Per Søvren.

Thi Folk af min Kaliber, Præst,
de glemmes let i Vrimlen,
de bydes sidst til Livets Fest,
og de har længst til Himlen.
Og var jeg undertiden slem,
saa hils dog din Vorherre,
og sig fra mig: Jeg kjender dem,
der var adskilligt værre,
og dog kommer ind før Per Søvren.

Men snart er Per en gammel Knægt
med Skimmelsvamp paa Tanden;
han slingrer under Livets Vægt,
hans Øl staar surt i Kanden.
Og er en Dag der ingen Per
at øjne under Festen,
da trænges ej til Spørgen mer,
enhver vil gjætte Resten:
Godnat og Guds Fred med Per Søvren!

Efter en kort Pavse rejser der sig en Larm i Selskabet. En Pige styrter leende ud af Flokken; en Karl, der vil tage et Kys fra hende, løber efter; Pigen render Hovedet mod en fremmed Mandsperson og udstøder et Hvin.

Wolle Rævsgaard

(træder ind fra venstre med løftet Stok; Flokken flygter over Hals og Hoved.

Wolle Rævsgaard frem mod Per Søvren, der ikke er kommen med).

Per Søvren

(holder Fjolen op over sit Hoved og raaber):

Slaa *mæ*, men skaan æ Fjol!

(Kvask! Fjolen splintres.)

Per Søvren

(hulkende).

Mi jennest Rigdom paa Jorden!

(Gaar bøjet bort med Fjolen ved Strengene.)

Wolle Rævsgaard

(styrter hen mod den sovende Palle; griber ham).

Dæ fæk a da fat i!

Du skal slipp for Bank, hwis du sejer *mæ*, hwor mi Dætter holder te.

Palle.

Av, Av! A ved æ ett!

Wolle Rævsgaard.

Saa maa a prøv, om ett mi Kjep ved æ. (Rap! Hyl!) Naa, hwor saa?

Palle

(vrider sig).

A ved ett nøj, men du kan jo si ind ad æ Dar, nær du gaar forbi Jens Masens Kal'hus.

Wolle Rævsgaard

(slipper Palle).

Jens Masens Kal'hus! (Fløjter.) Der fløw en Stork op³²!

(ud.)

ANDEN AFDELING

Det indre af et Kjærhus, som det anvendes til Kalvene i den hede Sommertid; det er lyngtakt, loftløst, Gulvet dækket med Strøelse; Bræddevægge; en Fjæl fattes hist og her; i Bagvæggen midt for Scenen en raat sammenføjjet Dør. Maanelyset falder ind ad Aabningerne i Væg og Tag.

Hellig Mads

(glider forsigtigt ind; river en Tændstik, lytter og løber skyndsomt hen i Krogen til venstre.

Lidt efter Visti og Trine).

Visti.

Læd mæ ryw en Swavlstykk.

Trine.

Nej, for Guds Skyld, læd det vær! En kund fytt det hiele aa. A mærker, der er saa møj Halm herind.

(De gaar begge over i Skurets modsatte Ende.)

Visti.

Her sejjer en jo som i si Muers Drawkistskuff.

Trine.

Ih si, hwor dejlig æ Maan skjenner! En kan ordenlig blyw rør ved æ. A war da bløwen saa warm af den Tumlen rundt; men nu kan a jo hwil mæ. (Lægger sig tættere til ham.) Aa, hwor er æ endda raar aa sej søen aaljen sammel med dæ; det er lissom en bløw en hiel anden Mennesk. Og saa aa vær fri for den Klodrians Øwerhæng.

Visti.

Hwor bløw han aa?

Trine.

Aa, han storked wal aa hjem. – Du kan endda tro, a saatt ham en slem Skræk i æ Bælle.

³² Der fløw en Stork op, der gik en Praas op for mig.

Visti.

Hwordan da?

Trine.

Jow, a saa, te mi Faa'r war vis nok ett den rig Mand, han blev tavn an for.

Visti.

Det kund du maaskisæ ha Ret i. Gud ved, hwordan han sejjer i æ?

Trine.

Ja, men, du skuld lig ha sit hans Ansigt! – Uh, a kund ha spytt paa ham.

Han blywer da ogsaa den jen Daa mir nærgaaend end den naan. Og saa haar han jo aalle andt i æ Mund end Guds Urd og Gris og Sped'kal. Og saa som han løjter!

Visti.

Hwad er det da aa?

Trine.

Aa, han wasker sæ wal aalle.

Nu skal a fortæl dæ en Spil. Han war jo herøwer i Forgaars, og saa sejer mi Faa'r te mæ, te a skuld vis ham æ Haw. Og a gik jo da saa ogsaa med ham, det forstaar sæ; og te aa begynd mej saa snakked han forresten hiel fornuftig. Men saa lig paa jen Gaang saa griber han mæ om mi Lyw og gir mæ en Kys, te ubav endda! Du *kan* tro, te det war en stram jen aa faa nied!

Visti.

Men hwad gjord da du?

Trine.

Mæ? A saatt mæ sku saa laant ud paa æ Skammelend, som a kund komm; men tror du saa ett, æ lied Asen kam baag atter og saa, om ett vi skuld bed wor Fadervor sammel som et Par rigtig Guds Bø'n. – Nej, helsen Tak, swor a. A er mynde for aa bed mi Fadervor uden di Hjælp, hwis a faar nø Lyst te *det*. – Og saa gik a mi Vej. Saa haar a ett sit ham far nu i Awten. Men det er da lig haa'dt nok, te en ett kan sejj i Fred for søen en Stod'er.

Visti.

Er han nu saa rig, som æ Urd gaar?

Trine.

Ja, vis er han rig; men læ ham gaa te anner med hans Rigdom. A trænger ett te'en. (Kjælen.) Men ved du, hwad a trænger for?

Visti

(i Tanker).

Nej.

Trine.

Aa, snak om en Ting! Du er saa sær i Awten.

(Knuger og kysser ham.)

Visti.

A saa og tint paa nøj.

Trine.

Hwad war det?

Visti.

Om ett a skuld begynd aa lær Mejerivæsen. Saa kan æ endda vær, te di Faa'r heller ga sæ.

Trine

(begejstret).

Ja, *det* skuld du! Mejerister haar jo en gued Stilling, og saa er de aaltid saa pæn i dje Tøj.

Visti.

Tror du, du kan vent paa mæ saa læng; det tar jo en Par Aar heller tre.

Trine.

A kan vent paa dæ te Dommedaa, om *det* skal vær, nær a ved, du holder af mæ, og a maa raad mæ sjel.

Men du ved ett, hwad a maa gaa i gjemmel derhjemm. Mi Muer er jo sygele og forfalden te den samm slemm Hellehied, som Mads lider aa; saa hun ved ett nø bejer end ham. Og mi Faa'rs Finger klør jo atter aall de manne Peng; saa a gaar saamænd derhjemm som en Knipp Hy mell tow Æsler – den jen plukker i mæ fræ den jen Sid, og den naaen fræ den naaen Sid – og Mads – den størst Æsel af dem aalsammel – han trækker i mæ fræ aall Sider. – Men a skal nok hold æ Ører styw, saa læng a kan; men en er jo ett mir end en Mennesk. – Og a vil derfor ett hør ondt af dæ, i Fald a skuld blyw *tvungen* te aa ta ham.

Visti.

Jamen, saa vidt gaar æ wal ett?

Trine.

Saa vidt! Du kjender nok ett rigtig mi Faa'r. – Du skuld ha sit ham i Jaes, da du haaj røwn dæ fræ ham; – a troed, han haaj gin mæ Haak.

Det *war* nu ogsaa forfærdelig kjedelig, te han skuld ta dæ i *mi* Seng. Nu blywer han inu mir paapassele heratter.

Visti.

Ja, hvem Fanden kund ved, te han laa der og glynt den Tid Daws!

Trine.

Tys! Det lyder, lissom der war jen, der traj haa'dt i æ Jurd her udenfor. Der bløw osse søen en Skjesu³³ dernied, da vi gik her hen; baare det ett er mi Faa'r! Han saa, da a gik, te hwis a ett war kommen tebaag, te æ Klokk ti, saa skuld han hent mæ med hans Igikjep.

(I det samme slaaes der med en Stok paa Bræddevæggens Yderside; de to elskende springer øjeblikkelig op.)

Visti

(hviskende).

Herhen! (De stiller sig begge klods op ad Væggen i umiddelbar Nærhed af Døren; denne stødes op.)

Wolle Rævsgaard

(stormer ind. I samme Nu smutter de to ubemærket ud. Wolle famler omkring i Blinde som Trolden, der lugter Menneskekjød. Faar fat i Mads, der hales frem og gjennebankes).

³³ Skjesu, Larm.

Mads
(brøler).

Men Wolle, Wolle, Wolle! Er du da gawn hiel fræ Snøws og Samling!

Wolle Rævsgaard
(der opdager Fejltagelsen).

Men Herregud, Mads, er æ dæ! – Haar *du* da mi Dætter ved dæ?

Mads
(der kun kan tænke paa sin garvede Ryg).

Aa Jøsses da, mi Ryg, mi Ryg! Kund du da ett ha sit dæ for som en Kristenmennesk og ett søen slaa nied for Fued, som en ryv flintrende gal jen.

Wolle Rævsgaard.

Aa, tilgi mæ nu, Mads; du kan da nok tænk, te a ment ett nø ondt med æ. Og hwor kund a ved, te du laa her og vrødt³⁴?

Mads.

Tho, det er da ett saa underle. A haar wot øwer i Bjaarkjær til Bønnemød, og da a saa kam her forbi, saa fæk a da søen en Trang te aa gaa her ind for i Ro aa bed en Bøn te mi Frelser. Og her maa a wal saa vær sluppen i Søvn; for a mærked ett te nøj, far du begynd aa tæsk løs paa mæ.

Wolle Rævsgaard.

Haar du da ett sit nøj te mi Dætter?

Mads.

Hwor skuld a ha sit nøj te hind?

Wolle Rævsgaard.

Den Sat – ! den lied Dreng, der fæk mæ i den Tro, te *hun* og æ Andenkaa'l, war gavn *herhen*. Men vær nu ett altfor vred paa mæ, Mads. Hwad vi er jo aalsammel syndige Mennesker, hwis Gjæringer er Skrøbeli'hid.

Mads.

Ja, aaeja! Men der kund da gjan vær nø Maad med æ!

(han ømmer sig videre, mens de begge forlader Skuret.)
(Tæppe.)

³⁴ vrødt, rodede.

TREDIE AKT

TO AAR SENERE.

Spisestue paa Hegnsgaard. Ka Rævsgaard – en lille Kvinde med hvid Kappe om et spidst Ansigt – og Trine i Færd med at ordne et stort, aflangt Bord til højre. Aaben Dør til Dagligstuen i Baggrunden; til venstre for Døren Vindue til Gaarden. Udgang til Køkkenet i Krogen til højre.

Trine

(rager inde i »Skjænken« paa venstre Sidevæg).

A tykkes ett, her er mir end *tre* Sølvskir; hwor er de anner ni, der plejer aa vær her?

Ka Rævsgaard.

Aa, dem lod a di Faa'r faa for en Tid sin, da han war i Betryk for Peng te æ Kommuneskat.

Trine.

Og de to stur Sølvbægre med wor Bejsteforællers Navn paa?

Ka Rævsgaard.

Ja, de gik mej ved samm god Lejlighid.

Trine.

Og du haar ett faat nøj tilbaag aa æ? Det er egentlig forfærdelig, hwor Faa'r stiler hans Sager. Hwor læng tror du, det kan blyw ved aa gaa?

Ka Rævsgaard.

Ja, der kommer jo te aa si nøj plukked ud her i æ Hus, imud hwad der jen Gaang gjord. Men a tykkes indda: Saa læng han ett forringer æ Besætning, da kan æ wal ett hiel gaa Paan paa³⁵. Men han spilt en Plag hen – rejn og baar – i Forgaars Næt; den Slaw hower a ild.

Men læd wos nu ett snakk om *det*, mi Baa'n. *Det* kan jo forandres aaltsammel, saasnaar *du* vil. For Mads, – *det* er en rig Kaa'l og en ordenlig Kaa'l og en Mennesk, der ta Worherr med sæ, i hwad han gjør.

Trine.

Ogsaa nær han snyder Folk!

Ka Rævsgaard.

Hwor har *du* høt, te Mads haar snydt nue?

Trine.

Kan du da't how den Histori om den tuberkelsyg Kow, som han haaj sol fri for alle Fejler; da de saa drøw en tebaag paa ham ijen, slog han hans Hinner sammel øwer hans Hued og saa: "Gud ha Lov og Tak, te en kommer ijen! Det stod søen for mæ, da a sol en, te Worherr vild ett ha, te a skuld skill mæ aa med den Dyr!"

Ka Rævsgaard.

Ja, det er nøj, Verdens Bøen faar te Rend for aa forstyrre Guds udvalgte i dje Salighedsgjerning.

Nej, Mads, – ham kan du tryg slaa Bund paa, mi Pig; han er en Guds Baa'n, han sætter ett det timelige øwer det ewige, skjønt han haar fuldt op af bejje Diel!

³⁵ *Paa'n paa*, Fald paa.

Trine.

Aa, Muer, du snakker om nøj, du ett forstaar dæ paa. Du ved jo desuden godt, hwem a holder aa og *aaltid* haar holdt aa.

Ka Rævsgaard.

Ja, a skal ett sej nø ondt om Visti; han er en bovn Kaa'l; men han kund jo da ett hold æ Gaard opp, søen som æ Sager nu staar. Og di Faa'r kan jo ett lid aa si ham for hans Øwn; og hwad kan en snaar sej te æ? Han kam her jo som en sølle fatte Tjenst'baa'n, der hwerken haaj Faa'r heller Muer. A vil ett ha Urd for aa forajt den fatte, men den, der haar ett nøj, han haar jo da ett nøj.

Trine.

Ja men, nu er Visti jo kommen swær godt atter æ. Hans Stilling som Mejerist er jo med de allvillerst – her paa æ Egn da.

Ka Rævsgaard.

Ja men æ Fattmærk – den haar han jo da paa sæ iløwle.

Trine.

Hwad er det for en Mærk?

Ka Rævsgaard.

Ja, a kan ett saanyw sej dæ æ, mi Pig. Men di Faa'r, – han kan nu ett mej, te den der haar tjent ham som Hjorddreng, han nowtid skuld blyw Mand i æ Gaard. – Saa skal han osse vær bløwen Sjocialist; det skal da ett gjør ham bejer anskrøwen ved di Faa'r.

Trine.

Ved du, te Visti kommer her i Daa?

Ka Rævsgaard.

Gjør Visti! Hwem haar da indbøjn ham?

Trine.

Det haar a.

Ka Rævsgaard.

Og du haar ett læt di Faa'r ved nøj om æ?

Trine.

Ne – ej; er æ *mi* Fødselsdaa, saa skuld a da wal osse ha Lov te aa indbyd en jenle Mennesk.

Ka Rævsgaard.

Blot *det* ett tar en gal End!

(Man hører en Vogn kjøre op.)

Bitte Fip

(i Kjøkkendøren).

Saa kam æ Præjst!

Ka Rævsgaard.

Jøsses, saa maa a nok ud og ta imud. Nu kan du jo osse nok jenne gjør æ Burd færdig?

Trine.

Ja, gaa du kuns ud te de fremmed.

(Ka Rævsgaard ud.)

Trine
(til Fip).

Aa, Fip, tøv lidt!

(Fip sætter Træskoene med stor Omstændelighed og nærmer sig Bordet.)
Trine.

Hør, a fattes inu fir Par Knyw og Gafler; kan du ett rend ind og ta mæ *dem*. De legger i den gul Kommode i æ nordvejst Hjørn af den anden Skuff fræ æ Overend. Men læd wos nu si, du er geswindt.

(Fip ud.)
Severin Jensen
(træder ind fra Døren i Baggrunden).

Hm! Gratulerer!

Trine
(skriger).

Uh! (vender sig om.) Aa, a bløw da saa hentavn³⁶; a troed det war – (standser forlegen).
Severin.

Nej, det var netop det, jeg skulde sige, at *Visti* først kunde komme senere. De maatte endelig ikke opsætte Bordet efter ham. Der var kommen Kjedelsyn til Mejeriet. Det er jo ikke de fremmede, en Mejerist sætter størst Pris paa. Men saa snart, han kunde faa dem paa Døren, skulde han komme.

Trine.

Tho *det* war a endda forfærdelig kid aa, te *han* ett kan komm te æ Burd med de anner. Men Tak for Dje Boj; han haar æ wal helsen godt?

Severin.

Aakja, storartet!

Bitte Fip
(ind, stryger paany Træskoene af og nærmer sig med Knivene – evig sur).

De laa ett i æ nordvejst Hjørn.

Trine.

Hwor laa de *da*?

Fip.

De laa akkuraat i æ *søndvejst* Hjørn.

Trine.

Naa; saa er de bløwen flytt; men det war jo godt, du fand em.

Severin Jensen.

Hvad Fip, vil *De* ikke sige Godda' til mig?

Fip.

Goddaw! Er *De* her? Hworden haar *De* æ?

Severin.

³⁶ hentavn, forbløffet.

Jotak! Og De?

Fip.

Aa, hwa tho! a er jo en swag, sølle Mennesk, sin a fæk mi Tilfald. Men helsen maa en jo ett klaw. (Til Trine.) Nu kam den her sølle, slemm Slagter.

Trine.

Ræber?

Fip.

Ja; a kan endda ett forstaa, hwad *han* skuld bydes mej for. For det ved da enhwer, te det er ham, der i de sidst Oringer haar faat di Faa'r paa Glati.

Trine.

Ja, saa er æ wal netop af den Grund, han bydes mej. Men det maa en jo læ mi Faa'r om.

Fip.

Ja; te det falder sammel om wos det hiele!

(Fip ud.)

Severin.

Det er nok store fremmede en kommer imellem. Jeg saa', at Præstens Vogn holdt her udenfor, og Proprietær Nørholms Kalesche kom nede paa Vejen. Kommer – *han* ogsaa?

Trine.

Mads! ja, naturligvis. Hwordan skuld vi helsen faa en Stieg spist paa Hegnsgaard?

Severin.

Det maa egentlig være ret anstrengende saadan i Aarevis at styre mellem to Bejlere.

Trine.

Ja, det er jo ett aaltid lig grinagtig.

Severin.

Bliver Visti nu ikke engang imellem lidt utaalmodig af den lange Udsættelse.

Trine.

De er jo hans gued Ven; De maa jo ved æ. Haar han saa Dem nøj?

Severin.

Ja, se Visti er jo *nu* saadan situeret, at han udmærket kunde forsørge en Kone; og da De jo altid har været i hans Tanke, hvorfor skulde De saa egentlig ikke gifte Dem med ham.

Trine.

De kan endda ogsaa tro, te a længes atter æ! Men den Slav – det er ett søen aa faa alfabetisk! Og a tror nu bestandig, te vi her kommer længst ved aa læ æ gaa si naturlige Gaang?

Severin.

Hvad kalder De saa den naturlige Gang?

Trine.

Det ska a saamænd sej Dem: A tror ett, mi Faa'r ka hold sæ ved æ Gaard ret læng, hwis ett han ka faa en anden Slyng i æ, og gaar det først op for Mads, te der ingen Grunker er aa hivsk³⁷, men Armud og Knokkeldom til *alle* Hjørner, saa er a vis paa, te vi er færdig med den "Swigersøn".

Det maa *De* ogsaa kunn faa Visti te aa indsi. Og saa er det halv wunden.

Troed a ett, te det vild gaa, som a sejer, saa war a rend mi Vej for laang Tid sin!

Ka Rævsgaard

(ind fra Kjøkkenet, hilser paa Severin).

Nu kan a wal godt be de fremmed herind? Æ Mad vinter.

Trine.

Ja, æ Burd er i Stand!

(Gjæsterne begynder at komme ind i Spisestuen. Severin Jensen vil trænge ind i Dagligstuen og hente et eller andet, men render i Døren paa den stort smilende Esper Vøvtrup.)

Esper Vøvtrup.

Ih hov, ih hov! Tho her kund æ misæl snaar ha gavn wos tow, som det gik Mads Fæg med æ Præjst. *Han* haaj seijen i æ Krør, men æ Præjst stod paa æ Stuel. Men i det samm god Lav som æ Præjst vild ud aa e Kjerck, kommer jo Mads, forstaar I, og vil ind. Mads klaged jo øwer, te han war kommen for silde.

"Ja, ja Mads," saa æ Præjst, "gid vi en anden Gang som nu her maa mødes i de evige Boliger!"
"Ja, da war æ sand," swored Mads, "søen te wor Faa'r maatt gaa ud, nær a gik ind!"

(Præstens og »Hellig Mads'« fortørnede Ansigter, Ræbers og Nørholms Skogren.)

Wolle Rævsgaard.

Naa læd wos nu kom te æ Burd og faa nøj te æ Fød; sæt jer nu om, som I er Venner te.

(Man gaar til Bords.)

Proprietær Nørholm

(til den agrariske, men indskrænkede Pastor Gnatt).

... Ja jeg har nu den Opfattelse, at Lødekøer skal behandles som raadne Æg.

Gnatt.

Som hvad? Hvorledes mener De, Hr. Proprietær?

Nørholm.

Som Præster med Juleoffer: Lidt men godt!

(Ræber er revnefærdig af Latter.)

Wolle Rævsgaard.

Naa vil I nu forsyn jer enhwer især! (Til Severin Jensen): A war endda kyw aa, te Dje Faa'r ett kund komm mej.

Severin.

Ja, men han er jo bedst tjent med at være hjemme, saa længe han ikke er bedre.

Wolle Rævsgaard.

Ja, aaeja, nær en ett haar si Hjelbred – saa er et sgu snavs.

³⁷ aa hivsk, at hugge.

Esper Vøvtrup.

Saa er *De* maaskisæ wor Degns Søn?

Severin.

Ja.

Esper Vøvtrup.

Hwad fejler da Dje Faa'r?

Severin.

Aa, hans Øjne er ikke de allerbedste.

Esper Vøvtrup.

Hans Øwn! Ih si! Haar han faat sølle Øwn! – Da ka de misæl ett vær ringer end min; for mi Yw'syn den haar wot sølle i manne Or.

Nej si, nej si! Saa *De* er en Søn af wor Degn, heller *Jensen* skuld a wal sej; for han ka godt tekomm hans Titel, for vi haar aalle hat Maag te Degn i wor Daw, hwad enten vi to ham ved Søgn eller Høtti³⁸.

Han war gued baade ved Ungdomsfornywels og Ligbegjengels, og han kund løs en Grawskrøwt op, saa der ett war en tar Yw!

Wolle Rævsgaard.

Hør, Esper, du glemmer aa skink dæ en Dram.

Esper Vøvtrup.

Tak! – Skal a skink jen te dæ osse, Mads?

Mads
(strengt).

Nej! a bruger ett *den* Slaw.

Esper Vøvtrup.

Nej, det er sand, tho du hører jo te de helle. Men hwor kan du snaar arbejde i Herrens Vingaard og saa forajt dens Produkter?

Pastor Gnatt
(sender Esper et strengt Blik).
Esper Vøvtrup.

Ja, Hr. Pastor, a sejer sgu, hwad a haar Lyst te aa sej, og sin tier a still.

Men *De*, Slagter Ræber, *De* er sgu da'tt for helle te aa ta en Dram.

Ræber.

Nej, jeg er jo, om jeg saa maa sige, lidt mere kjødelig anlagt. Ha, ha, ha! (Til Ka Rævsgaard).
En udmærket Mørbrad, Frue! Udmærket, saftig Mørbrad!

Ka Rævsgaard.

Ja, den haar a saamænd faa't hos Olsen.

Ræber.

Olsen holder usædvanlig gode Varer, det siger jeg ikke, fordi han er min Svigersøn, men ...

³⁸ Høtti, Højtid.

Moster Malén.

Ja, a sejer nu iløwle, te Sørensens Kjød er det bejst atter æ Priser.

Faster Jehan
(yderst langsom).

A vild osse snaar tykk – nær det maatt høres – te Sørensens Kjød er, hwad a – uden Fortræderlehied for den jen heller den naaen – vild kald lissom en *bette* Krumm bejer end Olsens.

(Snakken gaar ved denne Del af Bordet videre om Kjødet.)
Ka Rævsgaard.

Aa, Pastor Gnatt, er De ett saa gued aa læ æ Soes gaa ...

Gnatt
(i agrarisk Disput med Nørholm).

... Jamen det er jo dog Vorherre som skal gi' Væxten!

Nørholm.

Ja det er sgu meget rigtigt. Men derfor skader det dog ikke at gjøde lidt paa Stubjorden.

Gnatt.

Der er et Spørgsmaal, Hr. Proprietær, der brænder mig paa Tungen: Det hænder jo at ens Køer skal kælte?

Nørholm.

Ja, det vil jeg sgu da haabe for Dem, Hr. Pastor.

Gnatt.

Og saa kan de pludselig staa og magres og nægte at ta' Føde til sig. Hvad gjør De ved Deres Køer, Hr. Nørholm, naar de skal kælte?

Nørholm.

Aa, jeg plejer at gi' dem en Flaske Bramalivselixir, indtil det værste er overstaaet.

Gnatt.

Naa, er det godt?

Nørholm.

Ganske fortrinligt, Hr. Pastor, men Satan saa dyrt!

(Til Ræber, der under hele Samtalen har vredet sig i en forborgen Latter.)

Han tror det, den Onde gale mig!

Gnatt.

Men man faar formodentlig lidt Afslag, naar man tager større Partier ad Gangen, ikke sandt, Hr. Proprietær?

Nørholm.

Jo – o, der er næppe Tvivl om, at der vil blive indrømmet Pastoren en rimelig Rabat, – især hvis De bemærker, at det er til Køerne!

Esper Vøvtrup
(til Wolle Rævsgaard).

Sej mæ, Nôbo, er æ sand, te du er bløwen Formand for æ Andelsmejeri?

Nørholm

(der har vendt sig fra Præsten, hvem Mads nu ta'r sig af, nikker bekræftende).

Wolle Rævsgaard.

Jow, nær en haar saa gued Fortaalere som Nørholm, æ Præjst og mi Swiger ... hm! og Mads dér, saa kan en jo sajtens blyw valgt.

Nørholm.

Beskedenhed klæder en Yngling, men er ikke nødvendig for Dem, Hr. Rævsgaard. Naar vi har gjort *Dem* til Formand, saa er baade Æren og Fordelen udelukkende paa vor Side.

Wolle Rævsgaard.

Maa a takk Dem, for *de* Urd, Proprietær Nørholm.

Men De laa da sikkert ogsaa Mærk te, te der war en Del Mudstand.

Nørholm.

Ja, der var naturligvis den samme Modstand, som altid tropper op mod dem, der *har* noget, fra den Side, hvor man intet har. Det er da sandelig ikke værd at undres over.

Forhen talte Husmændene vore Kornstakke, nu tæller de vore Køer; i begge Tilfælde finder de, at *vi* fik for meget, og *de* fik for lidt. Eller jeg kan sige det paa en anden Maade: I gamle Dage sad Misundelsen i Kornskjæppen, nu sidder den i Mælkespanden.

Jeg ved ikke, om det er af den Grund, at Husmandens Mælk som oftest kommer sur til Mejeriet. (De andre ler.) Men vist er det, at hvis Ole Husmand har om blot een eneste sidmavet Ko – som han tilmed græsser paa mine Vejskrænter – saa forlanger han, at den ved Valgbordet skal kunne brøle lige saa højt som mine hundrede Køer og fire fortrinlige Præmietyre, men ikke sandt? – det er et ganske absurd Forlangende!

Esper Vøvtrup.

Ja, men haar a forstavn æ ret, saa er æ jo endele ett æ Kyer, der stemmer, men —

Nørholm.

Men Køernes Repræsentant, meget rigtigt! Men det kommer jo dog ganske ud paa eet.

Under alle Omstændigheder har De, Hr. Rævsgaard, ingensomhelst Grund til at ta' Dem Husmændenes Opposition til Hjærte. Vi Bedrestillede kan nu engang ikke gjøre alle tilpas, mindst Husmændene; disse Folk er *født* misfornøjede med Verdensordenen; det er deres Natur at være det – og kanske deres Ret!

Esper Vøvtrup.

Sej mæ, Wolle, den Formandsstilling – smider den nøj af sæ?

Wolle Rævsgaard.

Nej, ett andt end Æren.

Esper Vøvtrup.

Ja, det skal jo vær jen af de "fejreste Træer i Sko-ven"; men a kan nu nok saa godt lid *dem*, der ogsaa kan plukkes et Par Ævler aa, og a haar ett opdaved, te *di* Smag er forskjellig fra min, hvad *det* angaar.

Wolle Rævsgaard.

Ja, da kan der ett skummes møj Fjedt af den Kaal.

Esper Vøvtrup.

Aa, du hætter sgu nok paa, – om a kjender dæ ret – hwordan *den* Kow ska malkes, *forre*³⁹ den ett skal spark i æ Stripp⁴⁰.

Men atter hwad a her hører, saa tykkes a jo, te der paa Maader fattes jen her ved æ Burd.

Wolle Rævsgaard.

Hwem skuld det vær?

Esper Vøvtrup.

Tho a tint paa æ Mejerist.

(Trine, som under hele Samtalen har siddet i stor Uro, springer nu op og gjør sig et Ærinde ud i Kjøkkenet.)

Wolle Rævsgaard.

Skuld a ett kund ta imud en Par fremmed uden æ Mejerist.

Esper Vøvtrup.

Aaejow; sær wal, sær wal! Men du staar som Formand for æ Mejeri og ... Ja, a ved jo ett, hwormøj en tær sej ... Ih, hwor bløw Trine aa? (Drejer sig om mod Kjøkkendøren. Det øvrige Selskab er nu begyndt at lytte.) Læd nu ogsaa vær, te han haaj fortjent en Snyder af dæ, fordet han anbefaled æ Husmænd dje Kandidat – tho det kund han jo godt ha spaar – saa vil a nu ha Lov til aa sej som *mi* Mjenning, te vi skal si wos godt for, om vi skal find en Mejerist, der er mir estimired – saa maa vi komm baade til smaa og stur. Og det er iløwle nøj ward aa ha en Mennesk, en tær stul o, paa søen en Plads.

Wolle Rævsgaard.

Ja, den Knæjt kan a nu ett lid, saa kan I for *mæ* ha *hwad* Mjenning, I vil.

Esper Vøvtrup.

Nej, du kan ett glemm, te han haar gavn i di Nøds⁴¹ og maged og endda vover aa sætt hans Nies op atter di Dætter. Men en maa opløw saa manne underle Ting i wor Tider, saa det er wal endda jen af dem mindst.

Wolle Rævsgaard.

Vild *du* kanskisæ gi di jennest Dætter – om du haaj nue – te en Husmandsung?

Esper Vøvtrup.

Ja, saagu vild a wal saa, nær det helsen war en ordenlig Mennesk.

Wolle Rævsgaard.

Ja, nu kan du jo sajt sej æ, da du ingen haar. – Men helsen holder a ett af dem, der søen – burer sæ op. Der hænger saa møj ved dem af baade det jet og det andt. – Det er ett, som nær en er føj⁴² med æ; det gir iløwle en hiel anden Bevidsthied.

Esper Vøvtrup.

Py! Hwem Fanden er *nu* føj med nøj. Sejjer de ett ved dje Gaard ind ad en End saa arm som Krag'er, i Baagstaånd med Skatter og Afgywter, ihwor de sir, og Gjeld og Forhæftels te op øwer æ Ører. Hwor manne gaar der wal ett baagud aa æ, der fæk æ Gaard kwit og fri. I Daa er æ mæ, i Maaen er æ dæ!

³⁹ *forre*, for at.

⁴⁰ *æ Stripp*, Spanden.

⁴¹ *Nøds*, Kostald.

⁴² *føj*, født.

Saa sir a laant heller en ung Fyr, der haar swungen sæ op og er bløwen te nøj, om ogsaa han saa – som ham Taalen her er om – er føj ved en Ud'sid.

(Trine er nu atter kommen ind.)

Wolle Rævsgaard.

Ja der maa enhwer wal ha *si* Mjenning.

Esper Vøvtrup.

Ja aaeja, aaeja! Nu haar a saa *dæ min*. (I det samme kommer Visti ind fra Dagligstuen; da han passerer gjennem Døren udbryder Esper Vøvtrup): Der er fandenmæ lig æ Kaa'l, vi snakker om. Læd ham nu swor for sæ sjel!

(Trine gjør Mine til at springe op, men Faderen lægger en tung Haand paa hendes Skulder.)

Wolle Rævsgaard.

Ja, Visti, du kjender wal det gammel Urd, te den der kommer sjelbøjn skal sej paa æ Dartrin. Æ Burd her er for Gjæsterne, men skuld du vær trængend for en Bej, saa tinker a ett, te det vil blyw *dæ næjtet* ud i æ Kykken. Det vist sæ jo osse ved mi Valg, te du er kommen te aa hold møj af "de smaa i Samfundet", og dem vil du laant snaarer træff hesud end herind!

Visti

(ser raadvild fra den ene til den anden; standser tilsidst ved Trine).

Hwad er det her!

Trine

(fremstøder):

Jamen, Faa'r, det er *mæ* der haar indbøjn Visti.

Wolle Rævsgaard.

Ja, her i æ Gaard plejer æ nu aa gaa, som a vil!

(peger bydende mod Døren).

Visti

(i vildt Oprør).

A skal *wal* gaa, Wolle! Og heller ska a mir sætt mi Fedder paa Hegnsgaard, far a hentes med Hejst og Vogn.

(Ud; Trine vil efter, men Wolle griber hende haardt om Armen.)

(Tæppe.)

FJERDE AKT

ET AAR SENERE.

Samme Stue paa Hegnsgaard som i forrige Akt.

Ka Rævsgaard sidder og vinder Garn af en alenhøj Vinde; Wolle Rævsgaard sidder i Sofaen og læser »Dagens Nyheder«.

Ka Rævsgaard.

A tykkes, Wolle, du gaar saa mudfalden omkring i æ Daw; er der nøj i æ Vej med dæ?

Wolle Rævsgaard.

Nej, hwad skuld der wal vær i æ Vej? A er lidt skidt tepas i Daa, det er det hiele.

Ka Rævsgaard.

Haar wor Folk begynd aa legg Kartoffler?

Wolle Rævsgaard.

Ja, a tror nok, de er gavn i Lav med æ.

Ka Rævsgaard.

Er æ i den vejstes Skywt⁴³ i Or?

Wolle Rævsgaard.

Det hower a saagu ett saa nyw.

Ka Rævsgaard.

Nu sorger du da nok for, te det ett gaar som i Fywr, da de gik hen og *sprej* æ Maag isteij for aa *legg* æ ved æ Kartoffler. Du hower nok, hwad for nøj elendig Gras en fæk ud aa æ, for det det ett bløw sit *te* i Tid.

Wolle Rævsgaard.

Det maa æ Forkaa'l jo pas.

Ka Rævsgaard.

Jow, a kjender dje Passen, nær de ett blywer sit atter. (Kort Pavse.) Hworden kund æ vær, du ett war paa æ Mejeri i Guer? A tykkes aaltid, det er den Daa i æ Maaned, da I plejer aa ha jer Udbetaling?

Wolle Rævsgaard
(meget forvirret).

Hm! – Sand nok – men der war kommen – der war nøj, der gjord, te det bløw udsaat te Frejdæ. (Det banker.) Kom ind!

(Proprietær Nørholm træder forsigtig frem.)
Nørholm.

Godda'! Ja, undskyld —

Wolle Rævsgaard
(vinker Ka Rævsgaard bort).

Værsegued aa ta Plads!

⁴³ *vejstes Skywt*, venstre Skifte.

Nørholm.

Tak! Naa, De lægger Kartoffler.

Wolle Rævsgaard.

Ja.

Nørholm.

De har godt Vejr til det.

Wolle Rævsgaard.

Ja, det kan en ett klav paa.

Nørholm.

Naa, men det var just ikke det, jeg kom for.

Wolle Rævsgaard.

Nej, det kund a wal tink.

Nørholm.

De ved maaske allerede mit Ærinde?

Wolle Rævsgaard.

Nej, hwor skuld a ved det fræ?

Nørholm.

Jamen, naar jeg nu siger, at jeg kommer fra Mejeriet, saa kan De ikke mere nære nogen Tvivl om, hvorfor jeg har søgt Dem.

Wolle Rævsgaard
(mere og mere forvirret).

Fræ æ Mejeri?

Nørholm.

Sig mig, Hr. Rævsgaard, hvorfor er der ikke sket nogen Udbetaling den 3dje i denne Maaned, som Skik og Brug nu har været i hele det Aar, vi har haft Dem til Formand?

Wolle Rævsgaard.

A indrømmer, te det er en Fejler, men tho det er en travelt Tid, og a haar derfor ett hat Staând te aa hent æ Peng hjem.

Nørholm.

Nu taler De Usandhed; Tiden har ikke hindret Dem. De var jo nemlig i Kjøbstaden i Forgaars. Baade Mejeristen og andre har set Dem der, og De vendte først hjem henad 2 om Natten.

Wolle Rævsgaard
(opfarende).

Naa, er en søen omgi'n af Spioner, te en ett kan forlaad si Hjem, uden te der blywer bjedt Mærk i det. Skal a maaskisæ staa nue te Regnskab for, hwad a bruger mi Tid te?

Nørholm.

Aa, tag nu ikke saadan paa Veje, Rævsgaard. Her er slet ikke Tale om noget Spioneri, her drøfter vi blot, hvorvidt De taler Sandhed eller ikke; og jeg konstaterer da endnu en Gang, at De

har været i Kjøbstaden. Nu er Spørgsmaalet: Hævede De samtidig i Banken Mejeriets 4000 Kr.: i bekræftende Fald: hvorfor har De da ikke udbetalt dem til Andelshaverne allerede i Gaar?

Wolle Rævsgaard.

A haar ett hævet en Ør. A war kommen for silde af Stej, saa æ Bank haaj lot, da a kam te æ Dar. I en Stilling som min, hwor en ingen Løn faar for si Arbe, kan en ett aaltid staa paa Pind; men i Maaen den Daa skal a med Fornywels hent æ Peng, saa enhwer kan faa sin.

Nørholm.

Hør Hr. Rævsgaard, lad mig nu tale til Dem som en Ven; jeg er ikke kommen herhen for at holde Forhør over Dem, men for at raade Dem for Deres Bedste. Alt det, De der siger om Tid og Lukning osv., tror jeg ikke et Ord af. Værten i "Hanen", hvor De sad og spilled Kort til ud paa Natten, har fortalt, at han tre Gange i Løbet af Aftenen har maattet rende i Byen for at bytte store Pengesedler for Dem; der er da for mig ingen Tvivl om, at De virkelig har hævet Summen. Men nu spørger jeg Dem: Har De destilleret alle Pengene? Svar mig ærligt og uden Omsvøb; for det er en højst alvorlig Sag for Dem.

Wolle Rævsgaard

(tier bomstille).

Nørholm.

Altsaa: De har virkelig bortspillet hele Summen, alle de 4000 Kr.?

Wolle Rævsgaard

(sagte).

Ja!

Nørholm.

Og til hvem?

Wolle Rævsgaard.

Ræber tog de flest. Maagen te Uheld haar a aalle hat. A saa tit med hiel gued Kwot; men hjælper det nøj, nær der er Wonheld for jens Dar? A taft og taft og det den hiele Næt, først mi egn Peng saa æ Mejeris. Der gik Tôg for mi Øwn, a vidst knap a mæ sjel aa sej. Da a kjor ud aa æ Bøj, war æ mi Ajt aa kaast mæ i æ Aa, og nær a ett gjord æ, war æ aaljenne for det, a ett haaj Villi nok te aa ryw æ Hejst i Staa, imen a sprang aa æ Vogn. Hwordan a kam hjem, er mæ endnu en Gaad. Det war jen Ravmørk øwer det hiele, og a laa æ Hejst dje Temm nied i æ Vogn og lod dem fuldstændig skjøtt dem sjel i den Hoef, te a skuld vælt og brækk æ Hals. A tint æ hiele Vej saa læng a kjor: Nu er du en Kjeltring for Gud og Mennesker; nu blywer du saat og kommer i æ Towthus, og *det* er æ jo ogsaa, De er kommen for aa sej mæ?

Nørholm.

Nej vist ikke nej, Hr. Rævsgaard! Jeg vilde kun gjøre Dem opmærksom paa Faren. Men De har dog sagtens Venner, der baade vil og kan hjælpe Dem? Det gjælder kun om, at her handles hurtigt, før Sagen kommer ud imellem Folk.

Wolle Rævsgaard.

Ja hwem tror De, der vil hjælp mæ.

Nørholm.

Aa, jeg tænkte om f. Ex. ikke Ræber —

Wolle Rævsgaard.

Ræber!?

Nørholm.

Ja, han har jo dog faaet de fleste af Pengene baade denne Gang og tidligere.

Wolle Rævsgaard.

Den fjedted Stod'er! Haar De nowtid hør, te han haar hjulpen nue uden aa æ Dyn og i æ Halm?

Nørholm.

Naa, saa er der jo Mads, Svigersønnen.

Wolle Rævsgaard.

Ja, ham haar a ogsaa gued nok tint ved som den jennest, der kund vær Taal om.

Nørholm.

Jeg tror sikkert, det var *hans* Vogn, der holdt heromme ved Møllen med et Læs Grutning; De skulde lade en af Deres Folk løbe derom og se efter, om han ikke selv var der.

Wolle Rævsgaard

(gaar til Kjøkkendøren og kalder):

Fip!

Bitte Fip

(ind).

A tytt, du raaft ad mæ. Haar du nøj, du vil mæ?

Wolle Rævsgaard.

Ja, løb lig om te æ Møll og si atter, om ett Mads skuld vær der; og hvis han er der, saa bed ham om aa komm te æ Dar i en Snaarhied.

Bitte Fip.

Aa, du haar aaltid nok aa jav jen atter! Nu skuld a hat æ Unnen færdig.

(Fip ud.)

Nørholm.

Ja Mads det er en Mand, der er over sine Sager.

Wolle Rævsgaard.

Ja, der er ingen small Stejer.

Nørholm.

Blot han nu ikke stiller sig paa Bagbenene, for det er en Karl, der ved, hvad Penge er værd.

Wolle Rævsgaard.

Ja, slaar *han* æ Haând af mæ, saa haar a ett andt aa grif te end aa hæng mæ sjel.

Nørholm.

Aa, Snak, Rævsgaard. Der kan findes Udveje, ingen har tænkt paa. Hovedsagen er som sagt, at der handles gesvindt.

Mads

(ind, klædt som Vognkusk, med Bødeklude og Sækkelærredsforklæde).

Goddaw i Herrens Navn, og Gud bewor wor Indgaang og wor Udgaang!

Vil du snakk med mæ, Wolle?

Wolle Rævsgaard.

Ja, Mads; du maa ett find æ underle, men a er da kommen i en sær faale Forlejenhied; derfor war æ, at vild gjør mæ saa fri aa spørg, om du ett for gammel Venskabs Skyld og i Jesu Christi Navn vild læ mæ en Haånd lig nue faa Daw?

Mads.

Er æ Peng, der er Taal om?

Wolle Rævsgaard.

Ja, aaeja; a er kommen i Baagstaånd; men du *skal* ett kom te aa fortryd æ, om du hjælper mæ terett.

Mads.

Ja manne Tak, det er saa møj godt det. Men en Swigersøn – han skuld jo da snaarere ha Peng end ud med Peng, nær Ret skuld vær; søen haar a da aaltid forstavn æ.

Hvor stur er saa di Betryk?

Wolle Rævsgaard.

Ja si, a wanter jo lig jenle 4000.

Mads.

Fir Tusind! Ih, kjere himmelske Fader; hwor skuld a faa *dem* fræ! Og hwad vil du gjør med aall de Peng. Fir Tusind! A tror, æ Mand primer!

Haaj æ endda wot – for a vil sej – fir Hunder, det haaj en wal kommen øwer. Men det her! – Nej, nej, nej! Snak aalle te *mæ* om *det*!

Wolle Rævsgaard.

Ja, men bette kjære Mads, saa gaar a tegrund!

Mads.

Hwad gjør du?

Wolle Rævsgaard.

A gaar i æ Towthus. – Det er æ Mejeri ...!

Mads.

Haar du tavn aa æ Kass?!

Wolle Rævsgaard.

Ja.

Mads
(forfærdet).

Jamen saa er du jo rungenired! Og det er dæ, der haar lowed mæ di Gaard kwit og fri, hwad Daa a vild ha en, nær a vild ta di Dætter! – A haar nok hør fræ anden Sid, te hwad *du* saa, det skuld en putt i si Udelomm; men a troed endda ett, te du war saa laant nied paa æ Brink med di Sager. Men søen gaar æ enhwer, der ett ta Frelseren med sæ i si Gjæringer. A tytt nok, te Worherre og Frelser hwisket mæ i Øret, te den Forlowels war ett atter *hans* Villi. A troed læng, te du ajted at træde den trange Sti til Omvendelse, men atter hwad du nu fortæ'ler, saa sir a, te det er paatid, en kommer hérfræ, for det er ikke Guds Aånd, men Belials Aånd, der regenirer her i æ Gaard.

A rister Støvet af mine Føder.

Nørholm
(der har løbet urolig frem og tilbage under denne Samtale).

Ryst saa med det samme Halmen af Deres Træske og Skidt af Deres Klæder, men opsæt det, til De kommer udenfor; der kunde ellers let blive altfor snavset herinde.

Mads
(mod Nørholm).

A gaar, for I skulle ikke dwæle i de ugudeliges Forgaarde eller i de uomvendtes Pawlowner, siger den Herre Zebaoth. (Til Wolle Rævsgaard.) Vil du hels di Dætter og sej, te mi Samvittighed forbyder mæ at ægte en Pige, hwis Fader aabenlyst nedtræder Guds rene og hellige Bud.

Og bed saa din Frelser om, te han snaarest maa hjælp dæ ud af den Badulje!

(Gaar.)
Wolle Rævsgaard.

Nu er a levired! – Mæ arme Mennesk!

Nørholm.

Ja, det er i Nøden, man prøver Vennerne.

Wolle Rævsgaard.

Det haaj a aalle troed om Mads.

Nørholm.

Ikke det! Da har jeg saagu aldrig troet andet. Et Menneske, der i den Grad rutter med gudelige Floskler, ham tror jeg ikke over et Dørtrin.

(Fip kommer ind.)
Wolle Rævsgaard.

Hwad skal *du*, Fip?

Fip.

Aa, det er den sølle jen, ham Per Søvren, der staar herud og hejster for at faa dæ i Taal. Han sejer, han haar Boj te dæ.

Wolle Rævsgaard.

Ih, læd ham da komm ind.

(Fip aabner for ham.)
Per Søvren
(ængstelig frem, da han ser Nørholm).

Bav, bav! Er der saa stur fremmed! Ja a ajter saamænd ett nø Uskikkelehid. A haar Ærind.

Wolle Rævsgaard.

Hwad er da *di* Ærind, Pej?

Per Søvren.

Jow, hør ikkuns nu. A war kommen herøwer te æ Mejerist, mi Søstersøn I ved – aa, hwor haar *han* gued Daw, den Kaa'l! – Nu, saa sejer han te mæ: Morbror, sejer han – for han kalder mæ aaltid Morbror, og han forajter ett den fatte, for det han sjel er kravlt i æ Vejr – kan du ett rend øwer te Hegnsgaard med en Brew for mæ, sejer han. Jow, sejer a, det faar a wal, nær du vil swor mæ te æ Fjol saa læng, og du vil lov mæ, te æ Mand ett hiel rywer æ Hued af mæ. (Søger i Frakkelommen efter Brevet.) For du hower jo nok sidst, Wolle, da war du ildworre⁴⁴, og da gav du sgu mi Fjol en

⁴⁴ ildworre, galsindet.

slem Singeldus; a haaj nær aalle faat en kaldt te Lyd mir. I Daa sier *du* jo næjsten ud, som war æ *dæ*, der haaj faat di Fjol slavn i Stykker!

(Wolle ta'r mod Brevet og rækker til Gjengjæld Per Søvren en Krone.)
Per Søvren.

A haar faat mi Betaling.

Wolle Rævsgaard.

Det ka vær det samm, Pej'r, ta du kuns, hwad a byder dæ.

Per Søvren.

Ja men, Jøsses, en hiel Krown, en hiel Krown! Haar du nu ogsaa Raad te æ, Wolle.

(Mumler videre, mens han gaar mod Døren.)

Jøsses, en hiel Krown!

Wolle
(læser).
Nørholm.

Var det fra Visti Andersen?

Wolle Rævsgaard.

Ja.

Nørholm.

Naa, hvad skriver han?

Wolle Rævsgaard.

Ja, nu er hunderogølle ud. Mi Daw er tal.

Nørholm.

Aa, Snak! – Hvad siger da Brevet?

Wolle Rævsgaard.

Ja, der staar, te æ Mejeri er øwerrend af Folk, der vil ha dje Maanedspeng. Især skal æ Husmænd vær rejn iband. Det war jo ogsaa dem, der arbej imud mi Valg.

Nørholm.

Javel; paa den anden Side er det jo ogsaa dem, der trænger haardest til Skillingerne.

Wolle Rævsgaard.

Han skrywer, te der war en Flok der lig nu, som saa, te de vild komm ijen imaatidle, og war der da ett Peng te dem, saa vild æ blyw meld te æ Øwrighied.

Er der saa anner Udvej for mæ end aa gjør en Ulykk paa mæ sjel?

Nørholm.

Lad nu den taabelige Snak fare! Hvad vilde De opnaa derved andet end at ligge som en Bedrager i Deres Grav med et ruineret Hjem og en skammet Familie ovenpaa Dem.

Nej, som jeg siger, der er maaske *endnu* en Redning, een eneste.

Jeg tænker paa Mejeristen.

Wolle Rævsgaard.

Paa Visti!

Nørholm.

Ja.

Wolle Rævsgaard.

Ved De da ett, paa hvad Fued vi staar med hinaân?

Nørholm.

Jeg ved – fordi jeg saa det – hvilken Behandling De gav ham i Fjor i denne Stue. Jeg sa' dengang ikke noget til det, fordi det ikke er min Vane at blande mig mer end nødvendigt i andres Sager. Men jeg husker, at jeg var meget pinligt berørt deraf, fordi det gik ud over en dygtig Karl, der umuligt kunde ha' generet ved Deres Bord.

Wolle Rævsgaard.

Ja, det kan jo vær, a gik forvidt i mi Hidsighied. Baagatter er en aaltid klog.

Nørholm.

Ja, De gik *altfor* vidt, Hr. Rævsgaard. Det kan være galt nok at saare en Mand, der er udgaaet fra de bedrestillede; men det er ti Fold værre at krænke et Smaamandsbarn; de glemmer det aldrig. De er anderledes ømtaalelige, hudløse, æresprikne end vi andre. Fordi de har mindre at værge om, værner de det til Gjengjæld med langt stærkere Energi; deres Forfængelighed, deres Æresbegreb – naar de duer noget! – gaar langt dybere i dem end i os. Det er som en indgroet Negl, der smerter ved det mindste Tryk. – Jeg siger Dem derfor, at gaar den Plan itu, som jeg nu skal tillade mig at fremsætte for Dem, saa er det ene og alene Deres fordømmelige Optræden ved denne Lejlighed, der bærer Skylden for det.

Wolle Rævsgaard.

Jamen hwordan kan De nu egentlig tro, te Visti kan udrett nøj i den her Sag?

Nørholm.

Visti bærer i dette Øjeblik Deres Skæbne i sin Haand. – Han har holdt af Deres Datter gennem mange Aar, men De har kæmpet mod dette Forhold som en rasende i Haab om at rejse Deres Gaards sunkne Aktier ved Hellig-Madses Arvesølv. Nu er *den* Forhaabning gaaet rabundus. Siden den hellige Skabilken gik ud af denne Dør, er Deres Datter fri. Nu kommer det kun an paa, om Vistis Godhed for hende er stærkere end hans Had til Dem. Er den det, da er *De* reddet.

Wolle Rævsgaard.

Ja men, de 4000 inden i Maân! Hwor skal *de* komm fræ?

Nørholm.

Som Formand for Egnens Sparekasse er jeg vidende om, at Mejeristen har en Sparekassebog paa 2000 Kr.; desuden er han saa vel estimeret, at *han* inden Aften med Lethed vil kunne rejse Resten af Pengene, hvad De paa Sagens nuværende Standpunkt ikke kan.

Det er derfor mit Raad, at De hurtigst muligt skal lade spænde for og lade Deres Karl kjøre over og hente ham.

Wolle Rævsgaard
(grundende).

I Guds Navn da! (Aabner Vinduet til Gaarden og raaber): Anders! (Stemme udenfor.) Ja!

Wolle Rævsgaard.

Kom ind lidt! (Anders ind.) Hør, ta de tow brown og kjør øwer te æ Mejeri og hels Visti – fræ *mæ* – , du helser fræ *mæ* – og sejer, te han maa *endele* ta med dæ. A haar nø møj vigtig aa snakke med ham om. Hører Du?

Anders.

Ja, a haar hør æ.

Wolle Rævsgaard.

Men pas paa den treaars; hun er nøj rej for æ Stjat. Og læd æ saa gaa i en Snaarhid.

Anders.

Ja, a skal saagu ett dryw æ Vej ind.

(Gaar.)

Wolle Rævsgaard

(til Døren og raaber):

Men ta ett æ Arbejdsfjervogn; ta den, vi fik lakired op, og leg de nøj Hynder paa! (Lukker atter Døren. Til Nørholm, mens han dog stadig holder Øje med Karlen ude i Gaarden.) Hvad om han nu er tavn ud!

Nørholm.

Nej, ved den her Tid er han sikkert hjemme.

Wolle Rævsgaard

(aabner atter Vinduet og raaber ud til Anders):

Tag ett *de* Sel'er! Du ved jo, hwor de anner er.

Anders

(udenfor).

Er de ett gued nok. En skuld sgu tro, a skuld hen aa hent Kongen.

Wolle Rævsgaard.

Gjør som a bed dæ! Og læ æ gaa fræ æ Haând!

(Lukker Vinduet. Pavse. Lidt efter Piskeknald og Vognrummel.)

Wolle Rævsgaard.

Nu kjor han. A vil ett ha nø Row øwer mæ, inden han er her ijen.

Nørholm.

Der er aldeles ingen Grund til at frygte for, at han ikke skulde ta' med. Tilmed da De lader ham hente i Deres bedste Kjøretøj. (Efter en Pavse.) Sig mig, Hr. Rævsgaard, ved Deres Kone eller Datter noget om Sagen?

Wolle Rævsgaard.

A tror ett, de haar faat Nysmaal om æ inu.

Nørholm.

Saa sig dem ikke noget. Hvorfor skal de blandes i det – om det kan undgaas.

(Ny Pavse. Wolle Rævsgaard søger mod Døren.)

Nørholm

(ser mistænksom efter ham).

Hvor gaar De hen, Rævsgaard?

Wolle Rævsgaard
(forpint).

Aa, a ved æ snaar ett. A er saa sær ved æ, te a vild ønsk, te a kund *søkk* i æ Jurd og blyw der med det samm.

Nørholm.

Mand Dem dog op, Rævsgaard. Der er jo Haab endnu!

Wolle Rævsgaard.

Ja, ja, ja! A gaar udenfor og sir atter æ Vogn.

Nørholm.

Jaja. Men De tænker ikke paa dumme Streger?

Wolle Rævsgaard.

Nej! – Aa, ja, ja, ja! (ud).

(Et Øjeblik senere.)

Esper Vøvtrup.

Ih, Goddaw, Hr. Nørholm! Naa, saa det stur Haardku'n har søjt sammel i den her Hjørn aa æ Bøj; aaeja, hwor *møj* er, vil *mir* te.

Nørholm.

Saa er det formodentlig af den Grund, at *De* kommer.

Esper Vøvtrup.

Ja, det kund sgu hjælp nøj, om a mødt mell æ Herremænd med *mi* Fjerdingkar.

Nørholm.

Naa, det er jo ikke Hartkornet, man lever af.

Esper Vøvtrup.

Nej, det er sgu skidt aa lav Brød aa. Det kan a si paa mi Nôbo her. *Hans* Mark er, misæl, ved aa komm ind i en sølle Behandling. Hworden Fanden er æ nu ogsaa, han gaar og moger med æ. *Han* legger Kartoffler, nær enaaen er ved aa tænk paa aa ta'em op. Og saa søne Pilliker te Hejst, han kyrer aa grasser⁴⁵ mej! A vild misæl skamm mæ ved aa legg en Tæmm paa'em.

Nørholm.

Nej, det er jo ikke som i fordums Dage paa Hegnsgaard; da var der Race i Rævsgaards Besætning.

Esper Vøvtrup.

Nej! der er bløwen Adskjel. Haar De sit paa den Knapstrupper, han fæk i sidst Wolborre Markend?

Nørholm.

Nej.

Esper Vøvtrup.

De haar ett laa Mærk te, hworden en løver paa æ Skanker. Det er mi Salighid aa si te, akkuraat som a vil sej, te en slog Lyng med den jen Bien og graved Tørv med den'aan.

⁴⁵ grasser, knokler.

(Wolle Rævsgaard ind.)

Esper Vøvtrup.

Naa, der haar en æ Mand! Saa er æ wal bejst en faar si Lu aa.

(Fjerner ironisk Huen.)

Wolle Rævsgaard

(siger intet, men gaar tværs over Gulvet mod den anden Dør).

Esper Vøvtrup.

Hør, Wolle, a war gavn her øwer, om ett du kund laan mæ di Hejstryw, for min er misæl gavn i Bork⁴⁶.

Wolle Rævsgaard

(i Døren).

Ta'en, ta'en – om Du kan find'en!

(Ud.)

Esper Vøvtrup.

Hwad Fanden gik der af *ham*, søen som *han* hænd med æ Ører?

Nørholm.

Aa, der kan jo altid være *noget*, der trykker.

Esper Vøvtrup.

Er æ æ Kwot ijen?

Nørholm.

Maaske.

Esper Vøvtrup.

Ja, det gaar en Brøl'gaang med Wolle. (En Vogn rumler ind i Gaarden.) I, tho det war jo æ Mejerist. Er han kommen ud aa kyr i Stads i Wolle Rævsgaards Vogn. Det er sgu vis aalle passired ham far.

Ja, den Kaa'l, ham skuld han sgu læ ta æ! Han haar læng gavn og smisked atter æ Dætter, og han skuld sgu læ æ Pig faa hinne Villi med den, hun kan lid; og saa læ den naaen Sluri⁴⁷ gaa; det vild a misæl gjør, om det var *mi* Dætter. Mads kan vær gued nok, men det er da en sølle Slunder[47b]; og saa den her øwerdrøwen Hellehid, det er da nø lied nøj.

Nej, ham der (nikker ud i Gaarden) han skuld sgu snaar sætt Hegnsgaard i Matrikel!

Naa, men a maa ud og find den her Himstrigims, for a haar sgu tront⁴⁸.

(Ud.)

(Wolle Rævsgaard og Visti kommer samtidigt ind fra forskellige Sider; de mødes midtvejs og hilser stivt paa hinanden som Parlamentærer fra to fjendtlige Magter.)

Visti.

Du vil snakk med mæ?

Wolle Rævsgaard.

Jow, det vild a.

⁴⁶ i Bork, itu.

⁴⁷ Sluri, Dosmer, slusket Mandfolk = Slunder.

⁴⁸ tront, travlt.

Visti.

A troed næjsten, vi tow haaj aasnakked for aall Daw.

Wolle Rævsgaard.

Ja, søen kan æ jo Woimellstaând føj sæ anderledes, end en sjel haaj tint.

Visti.

Er æ om Mejerisager?

Wolle Rævsgaard.

Ja; vis er æ det.

Visti.

A kund tink æ. Det er ogsaa paa æ hyw Tid, om det skal nytt nøj. Og *Snak* kan ett gjør æ ret læng. Sej mæ, hworden kan det vær, te du i Guer ett betald æ Folk dje Peng?

Wolle Rævsgaard.

For a haaj'em ett.

Visti.

Det vil sej, du haaj hat'em, men haaj gin 'em ud atter di egn Beram.

Wolle Rævsgaard

(tier).

Visti.

Mon du rigtig haar tint ved, hwad det betyder ett aaljen for dæ sjel, men ogsaa for mæ?

Wolle Rævsgaard.

For dæ? Hwor kan den Ting komm te aa rør *dæ*?

Visti.

Naa, det tror du ett? Du haar ett skinked det en Tank, te a kund komm te og staa i en twetydig Lys ved den Histori? – Da kan a sej dæ, te der er mir end jen, der haar mummelt om, te søne nøj ett godt kund gaa for sæ heller uden *mi* Vidend og Villi. Og søne Beskyldninger vil a ett ved aa aa sej. Den Guedhid, a haar mødt ved *dæ*, er ett af den Slav, te a skuld gaa hen aa sætt mi Rygte øwerstyr for aa dækk øwer *dæ*. Det war derfor paa Tid, te du saa dæ om atter æ Peng; for det kan a sej dæ, te er de ett betald inden i Maân – ja, a behøwer jo ett aa sej mir; du haar jo faat mi Brew?

Nørholm

(træder nu hen til de to).

Hør, mine gode Mænd, ad den Vej kommer De aldrig til nogen Forstaaelse men gjør bare hinanden ondere og bitrere.

Tillad mig at gjøre et Forsøg paa at mægle Dem imellem. Jeg ved, jeg allerede har Hr. Rævsgaards Billigelse og haaber paa, Hr. Visti Andersen, at De ogsaa giver mig Deres, da det jo næppe er Deres Hensigt for enhver Pris at bringe Deres gamle Husbond i Tugthuset, selv om De muligvis kunde ha' adskilligt at bære Nag til ham for. – Vel, Hr. Andersen?

Visti.

Nej, a skal med Fornywels laan Ør te, hwad Proprietæren kan ha aa sej i den Sag.

Nørholm.

Godt! Maa jeg da begynde med at sige Dem, Hr. Andersen, at der er sket noget her i Dag, som muligvis kunde faa en afgjørende Betydning for hele Deres Stilling til Sagen.

Visti.

Hvad er da det?

Nørholm.

Det er, at Mads Nielsen har hævet sin Forlovelse med Frk. Rævsgaard.

(Der gaar en Trækning af behagelig Overraskelse over Vistis Ansigt.)

Visti.

Naa – aa! Men a kan i Grunden ett si, hvad det kommer den her Sag ved.

Nørholm.

Ikke det? De lader lidt tungnem i Dag, Hr. Visti Andersen; det ligner Dem ikke. – Jeg maa da søge, om jeg ikke kan trænge ind til Deres Forstaaelse ad anden Vej.

De ved, Hr. Andersen, at jeg var til Stede den Dag for nu snart et Aar siden, da Hr. Rævsgaard viste Dem ud af sit Hus paa en Maade, som – det indrømmer jeg – maatte krænke Dem lige til Hjerteroden. (Visti bider sig i Læben.) At *jeg* misbilliged Udvisningen, kan vel i denne Forbindelse være Dem nogenlunde ligegyldigt, men jeg ved, at endogsaa Hr. Rævsgaard tit har ønsket det ugjort.

Wolle Rævsgaard.

Jow, a gik for vidt.

Visti.

Ja, det siger du nu, da —

Nørholm.

Tøv lidt, Hr. Andersen. Naar De nu hører af Hr. Rævsgaards egen Mund, at han fortryder sin Opræden og beder Dem om Tilgivelse —

Visti.

Det sidst haar a ett høt nøj te.

Nørholm

(vender sig mod Wolle Rævsgaard).

Jamen, det ved jeg, Hr. Rævsgaard gjør.

(Wolle Rævsgaard tier.)

Visti.

Ja, da kund æ vær lisse raar aa hør æ aa æ Mand sjel.

Wolle Rævsgaard.

A sejer, som a saa far, te det er møj muligt, a gik forvidt; og haaj æ wot i Daa, haaj a optrajn paa en naaen Maad.

Nørholm.

Det er jo dog Indrømmelse nok, Hr. Andersen. Lad os endelig ikke hænge os i Ord!

Visti.

Ja men a maa ha *fuld* Oprejsning. Her er ett nøj aa slaa aa paa!

Nørholm.

Er det dog ikke den største Oprejsning, Manden kan yde Dem, at han fortryder sin Uret imod Dem; desuden tilbyder han Dem sin Datter, Gaarden, Ejendommen, kort sagt alt, hvad De dengang paa en saa haanende Maade joges bort fra. Til Gjengjæld forlanger han kun, at De skal staa ham bi,

saa han kan slippe om ved denne kompromitterende Sag uden Æresafkortelse. Og det kan De ved et Offer, som De maa bringe, om ikke for Hr. Rævsgaards saa for den Kvindes Skyld, som De jo dog elsker, og hvis Far De sandelig ikke maa bringe Vanære over.

Visti.

Ja, Hr. Nørholm, De ser vistnok Sagen lidt for møj fræ Wolles Standpunkt. A næjter ett, te a holder af Trine, ogsaa mir end af nue anner Mennesk, men a er da heller ett søen en Pjalt, te a vil ha hind for enhwer Pris. Og det du gjord *mæ* den Daa – ja a sejer dæ, Wolle, det vild vær en *mild* Straf, om a lod dæ gaa i æ Towthus for æ!

Det haar pint *mæ* ved mi Arbed tidle og silde; der gik ett en Daa, hwor ett a tint paa'et. A kund vær saa glaad, a *være* vild – kam *det* *mæ* i Tanker, te du haaj javed *mæ* ud af di Stow som en Hund, mens kjend og ukjend, ung og gammel saa paa æ – den Præjst, der haaj komfemired *mæ*, og den Pig, a holdt aa som ingen anne i Verden – ja, saa kund æ Vred *vild* op i *mæ*, saa a kund ha slavn dæ i di Stjern⁴⁹, te du kund ha vælt ved æ!

Nørholm

(med sin Haand paa Vistis Skulder).

Skal vi nu ikke kaste Sand paa disse gamle Krænkelser!

Visti.

Det kan De sajtens sej, Hr. Nørholm; for den Slaw kund aldrig ramm jen af Dje's. Det blywer altid laa hen for aa bruges imud vianner, der kommer nidfræ. Vi er som prikked med Naal fræ smo aa, lig fræ wor Skueltid og op, saa læng vi løwer. Nue glemmer letter end anner. A haar aaltid hat wanskele ved æ. Og saalæng Wolle Rævsgaard ett ka byw sæ saa møj, te —

Wolle Rævsgaard.

A haar jo saa dæ, te a fortryder æ, hwad vil du *mæ* da mir?

Visti.

Kand du ett rækk *mæ* di Haånd paa æ, saa er æ ett møj bevendt med di Fortryden.

Nørholm

(hvisker).

Rævsgaard, De maa gi ham Haanden, som han forlanger, ellers er De fortabt.

Wolle Rævsgaard

(rækker nølende Haanden ud).

Nørholm.

Lad saa alt gammelt Nag være forbi. Og lad os nu komme til den egentlige Sag.

De ved, Hr. Andersen, hvor uheldigt Hr. Rævsgaard i Øjeblikket sidder i det. Han har brugt 4000 Kroner af Mejeriets uden i Øjeblikket at være i Stand til at betale dem tilbage. Med de Fjender, han har mellem Andelshaverne, er han om en Hals, hvis ikke *De* hjælper ham.

Visti.

A hjælper *ham*?

Nørholm.

Ja, det baade *maa* og *skal* De.

Visti.

⁴⁹ *Stjern*, Pande.

Ejer a da de 4000 Kr., som a kan dækk *ham* mej?

Nørholm.

De skal ikke være alene om Tabet. *Jeg* vil hjælpe, og jeg skal søge at formaa et Par til det samme; men De maa endnu i Aften ofre de 2000 Kr., De har staaende i vor Sparekasse. Resten skaffer jeg saa til Veje.

Visti.

De 2000 spiller osse en stor Rolle for mæ end de vild spille for Dem. De er spaared sammel ved 2 – 3 Aars streng Arbejd. Og hvad opnaar a saa for'em?

Nørholm.

Som jeg sa' før, faar De først og fremmest Hr. Rævsgaards Datter, som De jo elsker?

Visti.

Ja, det gjør a; men hind war a jo da endlemaal saa halles vis paa i Forvejen.

Nørholm.

Naa, var De det! – Ja, saa faar De Gaarden her; ikke sandt, Hr. Rævsgaard? Deri har jeg da ikke misforstaaet Dem?

Wolle Rævsgaard.

Nej, æ Gaard og æ Datter – det skuld jo da gjan føl'es ad. Anderledes haar a aalle tint.

Nørholm.

Er det Dem endnu ikke nok, Hr. Andersen?

Visti.

Ja, hvad tho, æ Gaard – Hwormøj er der wal tebaag aa'en, nær enhwer kræwer sin?

Nørholm.

Aa, der er sikkert endnu et godt Bid tilbage. Ganske vist er Sagerne i Øjeblikket ikke i den bedste Gjænge, men kommer der et Par energiske Hænder til, der forstaar at spænde den rette Hest for Hamlen, saa kan Stolperne paa Hegnsgaard stives af endnu. Men det *er* ogsaa i den 11te Time. I Morgen er det for sent.

Visti.

Naa, er *det* saa en Aftaal', te a faar æ Gaard imud aa indskyd de 4000?

Nørholm.

Endnu et: Det er jo en Selvfølge, at De gi'r de gamle en hæderlig Aftægt?

Visti.

Ja, det forstaar sæ. A haar ett tint aa slaa ind paa Wolles Praxis og kyl ham og hans paa æ Dar, for det a fæk æ Gaard.

Nørholm.

Giv saa hinanden Deres Haand paa det! (De rækker atter hinanden Haanden over Bordet.) Nu har De Grund til at være glad, Hr. Rævsgaard. – Tak, Hr. Andersen!

Nu synes jeg, det kunde være paa Tide at lade gaa Bud efter Frk. Rævsgaard; hun er dog formodentlig ogsaa en Smule interesseret i Sagen.

Wolle Rævsgaard
(halvt oprømt).

Ja, da war æ sand. Hind kund vi misæl snaar ha glemt! (Kalder ud i Kjøkkenet.) Trine! Aa, kom indenfor en jenle Ywblik!

Trine

(ind; ser forbavset fra den ene til den anden; henvendt til Visti):

Men, Jøsses, hworden gaar *det* te, te du er her?

Visti.

Jow, a haar tawn Mud te mæ. Og a tror snaar, a *er* nok saa walkommen som sidst.

Wolle Rævsgaard.

Hmm!

Trine

(i stigende Undren).

Men hwad er her gavn for sæ?

Nørholm.

Sig mig, Frk. Rævsgaard, hvordan vilde De stille Dem til en lille Overraskelse?

Trine.

Jamen hwad er æ, der gaar af jer aalsammel? Faa'r sejer jo slet ingen Ting.

Nørholm

(gravalvorlig).

Deres Fæstemand Hellig Mads, født Nielsen, har hævet Forlovelsen med Dem og opsagt Dem Huldskab og Troskab!

Trine.

Det *er* da Løwn! (*Styrter hen mod Faderen.*) – Er æ sand, Faa'r?

Wolle Rævsgaard

(sagte).

Ja, vis er det!

Trine.

Saa *haar* a heller aalle wot saa glaad i mi Daw!

Nørholm.

Det var jo overordentlig heldigt; ellers, ifald De havde været altfor bedrøvet, havde Deres Far sørget for en til at trøste Dem. Jeg mener Visti Andersen der.

Trine

(i Jubel).

Nej, *haar* Faa'r gin hans Mind!

Wolle Rævsgaard.

Ja, ta I kuns hinaaen, og si om I kan ha lidt bejer Held, end a haar hat; for min haar sgu wot knowred⁵⁰.

(De unge rækker hinanden Haanden og taler sammen med lykkelige Øjne.

Omsider smutter Trine ud i Kjøkkenet.)

⁵⁰ *knowred*, knudret.

Esper Vøvtrup
(stikker Hovedet ind ad Gangdøren).

Ja, saa tar a æ Kratt⁵¹, Wolle; nu fand a'en endele.

Nørholm.

Aa, Hr. Vøvtrup, kom indenfor lidt!

Esper Vøvtrup.

Ja, her gaar a og vrøder⁵², men a haar sgu tront⁵³.

Nørholm
(slaar ud med Haanden mod Visti).

Maa det være mig tilladt at præsentere Dem for den nye Ejer af Hegnsgaard.

Esper Vøvtrup.

Hwa ... hwa ... hwa! De! Er Hegnsgaard sol? Te Visti?

Visti.

Ja, a haaber te du vil blyw mæ en gued Nôbo?

Esper Vøvtrup.

Det kan a Dæwlen slaa mæ lid; søen er æ, det ska vær! Nu kommer der Skrej⁵⁴ i æ Sager!
Haar du saa gin ham æ Dætter oven i æ Handel, Wolle?

Wolle Rævsgaard.

Ja hwa, Gaard og Dætter ... de tow Ting skuld en jo ett wal skjell ad, hwor en ett haar mir end de samm.

Esper Vøvtrup.

Det er sgu rigtig Taal! Men hwa! Haar du da gjord med Mads? Haar du saat ham paa æ Dar?

Wolle Rævsgaard.

Aa, han gik endda sjel.

Esper Vøvtrup.

Saa møj desbejer, Fallill! Han war ett *mi* Ganning⁵⁵. A kan nu jen Gaang ett med de Folk, som en kan løjt, far en kan si dem.

Nørholm.

Hør, Hr. Vøvtrup; den nye Mand her i Gaarden skal ganske ufortøvet bruge 2000 Kr. – det kan jo foreløbig være ligegyldigt til hvad – er De bange for sammen med mig i Sognets Sparekasse at kavtionere for denne Sum?

Esper Vøvtrup.

Nej Gu er a ett, nær det er te Visti. Wolle haaj a ett wot nær saa driste ved.

Nørholm.

⁵¹ *Kratt*, stor Haandrive.

⁵² *vrøder*, roder.

⁵³ *tront*, travlt.

⁵⁴ *Skrej*, Skred.

⁵⁵ *Ganning*, den, jeg lider.

Tak, Hr. Vøvtrup!

(Ka Rævsgaard, Trine og Bitte Fip kommer ind fra Kjøkkenet.)

Ka Rævsgaard.

Men, Wolle, hwad er æ endda for nø underle Ting, en hører! – Og Visti – ! Aaeha endda!

Wolle Rævsgaard.

Ja, bette Muer, nu kan vi spænd fræ. Her vil ett blyw Brug for wos mir.

Ka Rævsgaard.

Og Mads, der kund opfør sæ søen! A *troed* æ aalle om ham!

Trine.

Nej, Muer, du vild jo aalle hør paa, hwad *a* saa. For a vidst nok, hwad *han* war for en Fillifut.

Ka Rævsgaard.

Ja tillykk da, bette Visti, nær det ett kan vær anderledes!

(Rækker Haand og græder.)

Bitte Fip.

Tillykk, Visti! Saa det er dæ, der skal haa æ Dætter.

Ja, æ Pig er gued nok; men hun vil da gjan læ enaaen gjør det streng Arbe, og en kan jo ett rigtig hold te æ, si'n en fæk dæ her Tilfald.

Visti.

Ja, vi kommer jo nok ud aa æ med hinaan, Fip.

Fip.

Ja, du war en raar Dreng, hwadfor skuld du saa blyw en ild Mand.

Og her *kan* sgu gjan trænges te, te der kommer ny Kwot i æ Spil her paa Hegnsgaard!

(Tæppe.)

ULVENS SØN

(1909)

PERSONLISTE

Enkefru Proft, Ejer af Gløttrup.
Erik Proft, hendes Søn, Gaardens Bestyrer.
Goj, Driftsleder.
Den Blinde, hans Bror.
Jens Romlen, Daglejer paa Gløttrup.
An Kjestin, hans Kone.
Dorre, deres Datter.
Laurst, Forkarl.
Per, Hjorddreng.
Villads Vedhud, Havekarl.
Gamle Anders, afdanket Røgter.
Jomfru Andersen, Kokkepige.
Fire Roepiger, deriblandt Smukke Katinka.
Hr. Grabb, deres Opsyn.

Bertel Bjat Klæppen Røgter Søren Lange Anders David og Golath Jens Tammesen Wolfe Peter	Daglejere og Tyende.
---	----------------------

Grættrup, Herredsfuldmægtig.
Oxenway, Godsejer.
Smollerup, Proprietær.
Svenningsen, Proprietær.
Handlingen foregaar i Jylland paa Herregaarden Gløttrup.

FØRSTE AKT

Hele Baggrunden optaget af én af Ladelængerne paa Gløttrup. Midt for Scenen en aaben Indkjørsel med takket Portal. Til højre nærmest Porten to Halvvinduer, til venstre smaa Staldvinduer og en Stalddør inde i Krogen. Lidt fremme en Vandpost med Trug. Straatag, nyt paa venstre Halvdel, mosgroet paa højre; yderst paa højre Gavl en Storkerede med rugende Storkemor. Til højre for Laden, men nærmere Scenen, ses den takkede Gavl af Herskabsbygningen; en Smøge skiller de to Huse. Paa denne Gavl er der Dør ind til Folkestuen med en nedadgaaende Stentrappe. En stor Madklokke til venstre for Døren.

Til venstre for Scenen har Ladelængen en Udbygning, der springer nogle Favne frem; paa Enden af denne Udbygning en almindelig Stalddør, delt paa Midten. Til højre for Døren en Fjæl paa to Stolper op mod Muren; den tjener til Bænk. Mod Gaardsiden: en Slibesten. Et Par Grebe staar lænet mod Muren; og to River ligger paa Taget. – Middags-Sollys.

Man er i Færd med at bære Møntørv op paa den nye Tagrygning. En lang Brandstige støtter mod Hussiden, og en Bunke Møntørv er hobet op ved Stigens Fod. Oppe paa Rygningen troner Laurst og klapper Tørvene i Bunde med sin Mønningsskovl (af Form som en flad Kasteskovl); ved Stigens Fod krummer sig Jens Romlen med Gjødningssæk over Skuldrene, mens Drengen Per løfter de alenlange, grønne Græstørv op paa hans Ryg. Den Blinde staar og »ser til«.

Jens Romlen
(til Per, mens han bøjer sig dybt ned).

Jen til, mi bitte Dreng; helsen skal en jo baare gaa des tiere.

(Per er nær ved at dejse bagover med den mægtige Tørv.)
Jens Romlen
(videre).

Ja, det er ett nø Arbed for saadan en bitte Knæjt. Saadan war'et! Det war hwell! Nu haar a sgu faat det, a ka drag mej. (Rejser sig op med Hænderne paa Trinene.)

Da *war* det slem; no glemt a mi Skraa. Ka du ett ta'en op af mi Vestlomm og gi mæ'en?

Per.

Jow suren spark mæ kan a saa!

(Hiver Skraaen frem og hjælper ham den i Munden.)
Jens Romlen.

Aaeha, nu er'et ingen Sag! Nu kund a gaa med mi Tørv lig op i den syvend Himmel og ind for Guds Engle smaa.

Den Blinde.

Aa, vil du saa ikke ta mig med!

Jens Romlen.

Aa, din sølle Krøbel, hwad skuld Worherr snaar brug dæ te. Du er jo saa stor og stærk. Du skuld saamænd heller ta en Par Tørv for mæ.

Den Blinde.

Ja, da kan jeg saamænd godt det.

Jens Romlen.

Nej, det gaar wall ett. Du kan jo ett si.

Den Blinde.

Ja men jeg kan krybe.

(Har allerede ladet sig belæsse af Per.)

Laurst

(hamrer med Skovlen).

Hwad er det, I ligger og glyner atter dernied; faar a snaar nø flir Tørv.

Jens Romlen.

Jøsses, bette Børn, nu blywer han nok skrabajsk⁵⁶, ham deropp. Lad mæ saa kom til Dalren.

(Arbejder sig op ad Trinene.)

Den Blinde

(følger efter).

Jens Romlen

(slænger Byrden paa Tagryggen).

A – h!

Laurst.

Ja, det er Arbed, der tar paa æ Rygstrænger.

Jens Romlen.

Ja, en blywer snaar for gammel og stiv te'et. Det war ett som i æ Ungdaw, da rend en op ad en Stig som en Flu ad en Laaddar⁵⁷. Men naar den her Hold øwer æ Lænd begynder og indfind sæ, saa er saamænd det bejst fræ wos.

Laurst.

Skal vi ta en bitte Pust?

Jens Romlen.

Aaeja! det vild endda vær gued, heropp paa det warm Taag. Her kan en jo ligg og baag sæ som en Kat for en Ovnsmund.

Laurst

(til den Blinde).

Hwad, Wolle, kommer du ogsaa hivend. Lad os si, du slaar æ Klører godt i!

Den Blinde.

Jeg er ingen Fare i. Naar en er blind, saa har en et Øje paa hver Finger.

Laurst.

Tho saa er du jo ett aa beklav; saa haar du jo ti, hwor vi anne maa hjælp wos med tow.

(Den Blinde kradser forsigtig ned igjen.)

Per

(er ogsaa søgt til Vejrs).

Laurst.

⁵⁶ skrabajsk, streng, vrippen.

⁵⁷ Laaddar, Ladedør.

Hwad skal *du* her atter?

Jens Romlen.

Aa, tho lad æ bette Knæjt ha den Plasir. Det er jo saa skjøn aa kom te Vejrs i den Alder.

Per

(spankulerer videre hen ad Tagrygningen mod Storkereden).

Laurst

(holder Øje med ham).

Kom ett te æ Stork. For faar du ham te aa plukk dæ i di Bowser, tar han fandenmæ æ Skind mej!

Jens Romlen.

Nej, her war'et endda skjøn opp. Her kan en ligfrem ligg aa si æ Kow. (Peger ud, liggende paa Maven.)

Kan du ett ogsaa, Laurst, si no hvid nøj der lig forbi den sønderst Tørvs kru? Jow, det er lissaa sikker, det er *mi* Kow! Og kan du saa ett saadan sønden om den nordest Skru si endnu en bette Prik; si! nu flytter en sæ! jow det er *mi* Kuen, det er An Kjestin, det er lissaa sikker!

Laurst.

Ja, det er alskjøn aa ka si si Hjemmen.

Jens Romlen.

Aaeja, endda! Saadan en bette Hysling⁵⁸, – en kan misæl kom te og hold aa'et, saa fattig det er! Og nu er a endda glaad ved, a er bleven hængend ved'et, for nu sir'et jo ud te, te en kund komm te aa ta nøj ind ved'et.

Laurst.

Ja, hwad er'et en hører! Te du vil te aa lav Tørv; saadan i det stur.

Jens Romlen.

Ihja! *det* er lissaa sikker! Nu vil a fandenmæ te aa lav Peng. Her haar a ga'n aa brokked læng nok. Men æ Mues – kommer det te aa gaa ... en kan jo øs Peng op med Skov! – Det kan fandenmæ vær, en blywer Millienær! Hehehe!

Laurst.

Er det nu ham æ Goj, der laver alt det?

Jens Romlen.

Ja, *det* er sgu æ Goj; det er ham, der haar faat Kig paa æ Mues, jow, det er lissaa sikker! – *Det* er saamøj en Fandens Kaal', han er bløwen te. Haar du sit ham, si'n han kam hjem fræ Australien?

Laurst.

Nej, a haar sgu aalle sit æ Persovn; men en Del haar a jo høt om ham. Det skal jo vær en geskjæftig Fyr.

Jens Romlen.

Ja, føj en Hued der sidder paa ham! Det haaj sgu ingen drømt om, der kjend, hwad han war falden atter, te han skuld vær bløwn saamøj Kaa'l.

For æ Faa'r, – ja, det hower du ett nøj te, men ham gik'et jo da saa sølle, som det *kan* gaa en Mennesk. Og Goj sjel han haar jo da gavn her paa æ Gaard fræ hans bette Tid aa. Da bløw der saamænd tavn haardt nok paa ham! Ja, det war nu ligfrem for møj; for den gammel Proft det war

⁵⁸ *Hysling*, Vaaning.

saa møj en Røwer! Ja, den Ung er misæl ett aa rues, naar en turd sej'et; men nu taaler æ Folk jo knap nok saamøj.

Laurst.

Naa, den gammel war *saa* dæwels?

Jens Romlen.

Ja, han *haar* øj manne Mennesker. Gammel Anders herhenn han kan snakk mej om'et. Og den Blind, der gaar her, – det er jo da den gammel Herremand, han kan takk for hans Blindhied.

Laurst.

Er'et sand!

Jens Romlen.

Ja, wed du ett saamøj! Tho han ga ham jo da en Skud Hagl i æ Hued.

Laurst.

Wolle her?

Jens Romlen.

Ja, det forstaar sæ. Paa æ Jagt jo da. Tho han skuld jo staa saadan og mød for'et; og der war nok saa en Haar, der war kneben ud; tho det kan jo sajtens ski; og æ Herremand han blywer jo hwerregal, som han plejed; og han skyder jo; det skuld jo hid sæ, te det war atter æ Haar, men den der mist æ Øwnsyn, det war misæl sølle Wolle! Jow, det er lissaa sikker!

Laurst.

Sej mæ nu engaang; den her Tørvanstalt, der far bløw snakked om: haar Goj nu saa møj, te han ka bekost *det* rejst op?

Jens Romlen.

Ja, det war ett sær! Det stiller han an som en Røj. Han haar Peng saa det hwørmer⁵⁹.

Det vil sej, a ved sgu endda ett, om det just er ham sjel, der haar æ Skjellinger, men han ved, hwor han kan hivsk'em⁶⁰; ja, det er en Satans Træjring⁶¹!

Laurst.

Ja, for det er ett Klatskjellinger, dér skal te'et.

Jens Romlen.

Nej, bette søde Børn, *det* er i Tusinder! Maskiner og ... Greb og Skovl ... og Værker og Sager – *Anlegskapitalen*, – det skal fandenmæ nok rend i æ Vejr.

Hihihhi! Der blywer dænenmæ Lyw ved æ Muesland.

Laurst.

Ja, det maa du nok sej! Og *du* skal jo da saa vær mej i'et.

Jens Romlen.

Ja, Gud bewaars! A skal jo ha en Stilling. Jow, det er lissaa sikker.

Laurst.

Kan en anden jen ett kom mej i *det*?

⁵⁹ *hwørmer*, myldrer.

⁶⁰ *hivsk'em*, nappe dem.

⁶¹ *Træjring*, Gavstrik.

Jens Romlen.

Jow, forstaar sæ! Tho det er da æ Mjening aa'et, te det skal I mej te aall sammel. Ja, det maa a wal knap nok fortæl endnu, men det er jo saadan en Sprehulation han haar, te naar det her kommer i Gaang, saa skal al æ Egn's Smaaafolk ta te æ Mues og ingen te æ Herregaard. Saa skal I sgu si Lojer. For saa kan'et jo aalle bestaa. Det er vi anne, der holder'et opp. Ja, misyv er'et saa!

(Peger ud mod Mosen.)

Derud, derud – hæ-hæ-hæ! – ud baag mi bette Hysling, der er'et fandenmæ æ Sla ska staa! Hwa? Hwa?

Laurst.

– Men haar du nu ogsaa æ Skjød paa'et.

Jens Romlen.

Eh-nej, det haar a jo guednok ett.

Laurst.

Nej, det er jo æ Gaards.

Jens Romlen.

Nej, det er Fanden taa mæ min; det var ett sær! Men æ Skyd skal a ha. Og den haar a ogsaa wot loved læng.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.